

धर्मकीर्ति

THE DHARMAKIRTI
A BUDDHIST MONTHLY

भारत स्थित वाराणसीको सारनाथमा रहेको सारनाथ बर्मी विहारमा धम्मवती गुरुमांको नेतृत्वमा
धर्मकीर्ति विहार परिषदद्वारा निर्मित नेपाली विहार

गुरु पुण्ठी

वर्ष-२४; अङ्क-३

बिज्रम सम्वत् २०६३

धर्मकीर्ति

१. 'धर्मकीर्ति' प्रत्येक पूर्णिमाको दिन निस्कन्छ ।
२. 'धर्मकीर्ति' का लागि धार्मिक, सामाजिक एवं नैतिक पक्षका लेखहरू लेखी पठाउनु होस् ।
३. विहार एवं विभिन्न स्थानहरूमा भएका बौद्ध गतिविधिहरू यथाशिघ्र समयमानै हामीलाई लेखी पठाउनु होस् ।
४. हामी तपाईंको स्वस्थ प्रतिक्रियाको स्वागत गर्दछौं ।
५. लेखकद्वारा लेखिएको कुनै पनि विचारको जिम्मेवार लेखक आफै हुनेछ- सम्पादक मण्डल हुने छैन ।

* विषय-सूची *

क्र.सं.	विषय	लेखक	पृ.सं.
१	बुद्ध-वचन		१
२	सम्पादकीय- धर्मचक्र दिवसको महत्त्व		२
३	भावनाको शत्रु पाँच	- सत्यनारायण गौतम	३
४	ऋषिनी प्रबन्धाको मेरो अनुभव	- मञ्जिता बज्राचार्य	४
५	पुजारी नारीको संघर्ष अनि सफलता	- रीना तुलाधर	५
६	सात संयोगको दिवस-साषाढ पूर्णिमा	- देवेन्द्रराज साक्य	६
७	धर्मकीर्ति विहार स्थापनाको पुढमूमि-कैदी सत्य तथ्य		७
८	प्रोजेक्ट टुबसार पात्रा संस्मरण	- महिन्द्र	११
९	समाजको विकासमा धर्मको महत्त्व-२	- डा. यशोवती माली	१२
१०	योगाभ्यास विधि-१२	- डा. गोपाल प्रधान	१४
११	धर्मकीर्ति पत्रिकाको विशेष सारसंग्रह		१४
१२	धर्मकीर्ति अडियो/भिजुअल कभिटीको आर्थिक विवरण		१४
१३	शान्ति प्राप्तिको बाटो		१५
१४	ध.बी.अ.गो. २०६२ को आम्दानी र खर्चको विवरण		१६
१५	ध.बी.अ.गो. २०६२ चैत्र ३१ को वास्तवता		१६
१६	शान्ति र धैर्य-८	- ले. भिलु अरुणघोष, अनु. वीर्षिबती	१७
१७	जिगु मिश्राम् अश्वघोष भन्ते	- प्रेम लक्ष्मी तुलाधर	१८
१८	बनेपा बाबु आभयलाई सहयोग		१८
१९	धर्मकीर्ति विहार-गतिविधि		१९
२०	धर्म प्रचार-समाचार		२३

- धर्मकीर्तियात छिगु ग्वाहालीया आवश्यकता दु । छिगु प्रत्येक ग्वाहाली पत्रिकाया लागी तःधंगु तिबः ज्वीफु ।
- छि थः ग्राहक जुया दिसँ, मेपिन्त नं ग्राहक याना दिसँ ।
- छि थःगु पसः, उद्योग, व्यापार, कार्यालयया बिया छूगु प्रत्येक विज्ञापन पत्रिकायात तःधंगु ग्वाहाली जूवनी ।
- धार्मिक व सामाजिक पक्षया रचना च्वया, सुभाब व सल्लाह बिया पत्रिकायात रोचक व स्तरीय यायगुली नं ग्वाहाली बीफु ।
- आसे धयादीमते, बिचाः याना दिसँ- 'धर्मकीर्ति' यात बांलाकेत छिं गुकथं ग्वाहाली बिया वीफु ।

धर्मचक्र दिवसको महत्त्व

बुद्धको जीवनकाल भित्र जति पनि घटनाहरू घटेका छन्, ती मध्ये कतिपय विशेष घटनाहरू आषाढ पूर्णिमाको दिनमा परेका छन् । ती घटनाहरू मध्ये एक महत्त्वपूर्ण घटना बुद्धद्वारा धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुभएको पनि एक हो । यदि उहाँले धर्मचक्र प्रवर्तन नगर्नु भएको भए बुद्धको महत्त्व त्यति सारो रहने थिएन होला । किनभने सिद्धार्थ कुमारले बुद्धत्व प्राप्त गर्नु भएपछि उहाँको मनमा निराशापन आउन थालेका थिए । उहाँले साधारण मानिसहरूको मन संकुचित र स्वार्थ भावनाले पूर्ण भई लोभ, द्वेष, इर्ष्या, र अहंकार आदि कुभावनाले दूषित रहेको देख्नु भयो ।

यी साधारण व्यक्तिहरू मध्ये एकथरी अति सुविधामुखी छन् भने अर्कोथरीले जीवन निर्वाह गर्न सम्मपनि कठिन अवस्थाको सामना गरी आर्थिक चिन्ताले ग्रसित भैरहेका छन् । यस्ता भवचक्रमा फँसिरहेका मानिसहरूले धर्मचक्रको मध्यम मार्गलाई बुझ्न कठिन पर्ने भएकोले उनीहरूलाई यस महत्त्वपूर्ण ज्ञान बुझाउनु नै व्यर्थ हुने र बेकारको प्रयास मात्र हुने महशूस गर्नुभयो । त्यसैले उहाँले धर्म प्रचार नगरी एकलै जंगलमा गई आनन्दपूर्वक रहने विचार गर्नुभयो ।

यसरी विचार गरिरहनु भएका बुद्धमा तुरुन्तै होश आयो र बहुजन हितार्थ राज्य त्यागेको कुरा सम्झनु भयो । उहाँले सोच्नु भयो— “एकलै आनन्दसंग रहनको लागि बुद्धत्व प्राप्त गरेको त होइन नि मैले । फेरि ममा कसरी व्यक्तिगत स्वार्थ र पलायनवादले ठाउँ लिएको होला ? मानिसहरू सबै नै मूर्ख र स्वार्थी त अवश्य पनि छैनन् होला । उदार हृदय र बुझ्न सक्ने खालका मानिसहरू पनि त होलान् नि ।” यसरी आफूले आफैलाई अति उपदेश दिनुभई पहिला आफूसंगै तपस्या गरिरहेका कपिलवस्तुका पाँचजना ब्राह्मणहरूलाई पहिले शिक्षा दिउँ अनि उनीहरू बोध भएपछि अरू पनि बोध हुनेछन् भन्ने

विचार गरी गौतम बुद्ध सरासर पञ्च भद्र वर्गीयहरू रहेको ठाउँ सारनाथमा पुगनुभयो ।

गौतम बुद्धले मधुर स्वर र मैत्रीपूर्वक सम्बोधन गर्नुहुँदै उनीहरूलाई भन्नुभयो—

“भद्र साथीहरू । मैले कहिले पनि नसुनेको थाहा नपाएको चतु आर्य सत्य र आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग ज्ञानको विषयमा मेरो आँखा खुलेको छ, ममा प्रज्ञा उदय भएको छ, मभित्रको अन्धकार लोप भइसकेको छ । चार आर्य सत्य र आर्य अष्टाङ्गिक मार्गको ज्ञानलाई जानिसकेपछि त्यसलाई खूब अनुभव र अभ्यासगरी मेरो मनका पुराना कुसंस्कारहरूलाई त्यागिसकेँ ।” उहाँले फेरि भन्नुभयो— “अति सुविधामुखी जीवन र दुखी जीवन त्यागी मध्यम मार्गलाई अपनाउनु मात्र ठीक हुनेछ ।”

गौतम बुद्धको नौलो शिक्षाहरूलाई ती पञ्च भद्रवर्गीयहरूले खूब गम्भीर र स्वतन्त्र चिन्तनले विचार गर्दै लगेपछि उनीहरूमा पनि ज्ञानको मूल फुटेर आयो । अनि उनीहरूले महशूस गर्न थाले—

“सिद्धार्थको भनाई ठीक छ ।” यसरी उनीहरूसबै पुराना संस्कारबाट मुक्त भई बोध भए ।

हामीले यहाँ बुझ्नु पर्ने कुरा नै चार आर्य सत्य दुःख छ, दुःखको कारण छ, दुःख अन्त्य हुन सक्छ र दुःख अन्त गर्ने बाटो आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग” हो । बुद्धको मध्यम मार्गमा मुख्य कुरो दृष्टि शुद्ध हुनुपर्ने, नियत ठीक हुनुपर्ने, बोलिवचन र काम गराईमा फरक पार्ने नहुने, इत्यादि हुन् ।

यी सबै असार पूर्णिमाका दिन धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नु भएको सन्देशको सारांश हुन् । यस अमूल्य शिक्षालाई हामीले पनि चिन्तन मनन गर्दै अभ्यास गर्दै आ—आफ्नो जीवन सफल र भाग्यमानी बनाउनु छ ।

भावनाको शत्रु पाँच

■ मङ्गलमित्र सत्यनारायण गोयन्का

दश दिनको यो भावना शिविर ६ दिन वित्यो । हिजो अस्ति देखि दुःखै दुःखको मात्र कुरा भईरहेको छ । मनमा पर्न सक्छ, जीवन दुःखमय पो होकि । सुखमय जीवन छैन कि । निराश भईरहेका पनि हुन सक्छन् । बुद्ध धर्म निराशाबाद होईन । यहाँ यो भावनाक्रम चलिरहेको नै दुःखबाट मुक्त हुनलाई हो । तर भावना चित्त शुद्ध गरिकन गर्नु पर्छ ।

भावना सफल गर्नलाई पाँच जना शत्रुलाई दमन गर्न सक्नु पर्छ । ती पाँच शत्रु वा मारलाई पालि भाषामा पञ्चनिवरण भन्दछन् । यिनीहरू हुन्— कामच्छन्द, व्यापाद, धीनभिद्ध, उद्धच्चकुक्कुच्च विचिकिच्छा ।

कामच्छन्द—

कुनै कुनै ध्यान गरिरहेकाहरूको मनमा आउन सक्छ, यो भावना गरेर अलौकिक शक्ति वा चमत्कार देखाउन सक्ने शक्ति लाभ हुन्छ । यस्तो शक्ति प्राप्त गर्ने इच्छा ।

कसैको मनमा यस्तो कल्पना पनि हुन सक्छ कि म व्यापार गर्छु । लाखौं रूपैया कमाएर ठूलो घर बनाउँछु । कार किन्ने छु । सुखमय जीवन बिताउने छु । कोही भावना गरेर आईसकेपछि साथीहरू संग कुरा गर्छन् । तिमीलाई केही अनुभव भएन ? केही अद्भुत कुरा देखेनौ ? साथीले देखिन भन्छ । अनि उसले भन्छ । मैले त अँध्यारो कोठामा आँखा खोलेर हेर्दा एकदम सेतो दिव्य रश्मि छररर आईरहेको देखे । कानले यस्तो आवाज सुने कि मानुं देवता आएर कुरा गरेको जस्तो । यस्तो कल्पना र कुरा गर्नु कामच्छन्द हो । धन धेरै कमाएर मोज गर्ने ईच्छा पनि कामच्छन्द हो । यहाँ यो बौद्ध साधना शिविरमा त्यस्तो कुनै चमत्कार देखाउन सक्ने मन्त्र शिकाई रहेको छैन ।

ध्यान गरुले आफ्नो अनुभवको कुरा बताउनु हुँदै भन्नु भयो— बर्माभा भर्खर भर्खर भावनामा भाग लिइरहेको थिएँ । पहिलो दिन चित्त र चेतना खुब ठेकानमा परिरह्यो । भोमि पल्ट त्यसको आधि मात्र मन ठेकानमा पयो । तथापि ध्यान आशवास प्रशवासमा परिरहेको भन्नु पर्छ । ध्यान गर्ने साथीहरूले सुनाईरहन्थ्यो— यस्तो यस्तो चमत्कार देखेँ दैवीय आवाज (Divine Voice) सुने । मैले त यस्तो केही पनि देखिन । अनि मनले भन्यो— यो ध्यान गरेर के लाभ ! थकाई लाग्ने गरी जेलमा भैँ किन बसिर हने ! भाग्ने बिचारले गुण्टा कसेँ ।

त्यहाँ भावना गर्न आईरहेकी एउटी महिलाले

सोधिन्— किन गुण्टा कसिराखेको ? मैले भनें— नकराउ चुप लाग । म भाग्न लागेको । महिलाले भनिन्— तिमीलाई के भयो ? बहुला त भएनौ ? किन भाग्न लागेको ? मैले (गोयन्काले) भनें— साथीहरूले कस्तो कस्तो चमत्कार देखेँ भन्छन् । मैले केही चमत्कार देखिन । दैवीय आवाज पनि सुनिन । त्यसैले भावना नगरीकन भाग्न खोजेको ।

त्यो महिलाले भनिन्— हेत्तरी ! तिम्रो ध्यान शास भित्र बाहिर भईरहेकोमा पर्छ कि पर्दैन ?

मैले भनें— पर्छ । अनि किनत तिमी भाग्न लागेको ? यहाँ ध्यान दिईरहेको चमत्कारी शक्तिको लागि होइन । तिम्रा साथीहरू भ्रममा परेका हुन् । उनीहरूलाई कतिनै ज्ञान लाभ गरे जस्तो लाग्यो । उनीहरू ध्यान गर्न आएका होईनन् । तिमीले शास भित्र बाहिर भईरहेकोमा ध्यान दिईरहन सक्यौ भने त्यहि हो ध्यान ।

त्यति सुनिसके पछि फेरि गुण्टा फुकाएर ध्यान गर्न लागेँ । अनि बल्ल बुभेँ, भावना आफुलाई चिन्न र चित्त शुद्ध गर्नलाई मात्र हो । कुनै असाधारण चमत्कार देखाउने शक्तिको लागि होईन । त्यस्तो असाधारण शक्तिको आशा गर्नु कामच्छन्द हो । अर्को कुरा, के गरेमा धेरै धन कमाउन सकिन्छ, विपुल सम्पत्तिको मालिक बनेर कहिले मोज मज्जा गर्न सकिएला ! यस्तो कल्पना पनि कामच्छन्द हो ।

व्यापाद—

भावना गरिरहँदा आफुलाई मन परेका मानिसहरू सम्भेर आउन सक्छ । आफुलाई नराम्रो गरिराखेका, आफुले भनेको नमानेका, आफुले मागेको वस्तु नदिएका, उनीहरू प्रति द्वेष भाव हुन सक्छ । फलानाले मलाई यस्तो गयो, देखाजायगा । थाहाछ मैले त्यसलाई गर्ने ईत्यादि । मनमा यस्तो कल्पना र द्वेष भाव उठिरह्यो भने भावना हुन सक्तैन । यो ध्यानको दोश्रो शत्रु हो ।

थिनभिद्ध—

यो भावनाको तेश्रो शत्रु हो । भावना गरिरहँदा वा कुनै काम गरिरहँदा थकाई लागेको जस्तो अनुभव हुन लाग्छ । अनि मनले भन्छ सुतेर पनि भावना गर्नु हुन्छ भनेको । एक छिन पल्टन पयो । पल्टिरहँदा निद्राले छोप्छ वा अल्ती हुन्छ । एक छिन पख, समय छँदैछ भन्दै मज्जासंग सुतिरहन्छ । अल्ती बन्नु र सुत्नुवा हुनु यो भावनाको तेश्रो शत्रु हो ।

यसले साधकलाई उताउलो बनाउन सक्छ । चित्त दुख्ने काम पनि गराउन सक्छ । ध्यान गरिरहँदा मनले भनिरहन्छ- मैले ठूलो ज्ञान लाभ गरें । फेरि मनले भन्छ - ध्यान गरिसकेपछि म यस्तो गर्ने छु, उस्तो गर्नेछु । अनि मानिसहरूले मलाई आदर सत्कार गर्ने छन् । यस्तो कल्पना गरेर फुर फरिनु (न्यासि चायगु) उद्धव हो । यो ध्यान भावनाको चौथो शत्रु हो ।

(मेरो पनि एउटा अनुभव यहाँनिर व्यक्त गर्नु अनुचित देखिन । मेरो मनमा पनि एउटा कल्पना उठ्यो, बौद्ध भावनाको किताब छपाउनु । भावना गरिरहँदा यहि मात्र कल्पना भएर तीन चार दिन ध्यान गर्न सकिन । नेपाल फर्केर भावनाको विषयमा किताब लेख्छु । किताब कत्रो गर्ने । कभर पेज कस्तो राख्ने ! पैसा कहाँबाट आउँछ ! इत्यादि । यो कल्पनाले तीन चार दिन भावना विगारिदियो । भविष्यको कल्पना गर्नु व्यर्थ छ । वर्तमान अवस्थालाई चिनेर काम गर्दै लैजानु भावना हो । काम नगरि कन कुरा र कल्पना गर्नु भावना होईन -सम्पादक)

अर्को कुरा ६ दिन बितिसक्यो । मैले राम्रोसंग ध्यान गर्न सकिन । धिक्कार, भनेर पश्चाताप गरिरहने । बितिसकेको कुरा सम्भेर चित्त दुखाईरहनु बेकार छ । भईसकेको र वितिसकेको फर्केर आउँदैन । गईसकेको र भैसकेको सम्भेर पश्चाताप गरिरहनु कुक्कुच हो । ध्यान गर्नेहरूले यस्तो मनमा लिन्छ- अबत समयलाई चिन्नु पन्थो, राम्रोसंग ध्यान गर्नु पन्थो, भावना बलियो पार्नु पन्थो । यस्तो विचार गरेर भावना बलियो पार्दै लैजान्छु । आफ्नो गलित देखेर आफुलाई चिन्दछु । उताउलो नभईकन, यस्तो गर्छु, उस्तो गर्छु भन्ने कल्पना हटाएर, दिक्क नमानिकन, सतर्क भएर तन र मनले ध्यान मजबूत गर्दै लग्छु । यस्ता साधकहरू सफल हुन्छन्, चाँडै नै दुःखबाट छुटकारा पाउँछन् ।

विचिकिच्छा-

शंकालाई विचिकिच्छा भन्दछन् । कसैको मनमा हुनसक्छ, कहाँ कहाँबाट ध्यान भावनाको तालिम लिन भनि आएँ । ध्यान दिने गुरु त मोटोघाटो, दारी जुँगा भएको, निधारमा केहि न केहि चिन्ह भएको, कुनै ऋद्धि देखाउन सक्ने होला भनि ठानेको त त्यस्तो केही गर्न नसक्ने परिवार सहितको साधारण गृहस्थी पो । मनमा यस्तो अनावश्यक शंका उपशंका हुन सक्छ । यस्तो शंका हटाउनु पर्छ । नचाहिँदो शंका डरलाग्दो शत्रु हो । क्रमशः

(ध्यान शिविरमा दिनु भएको प्रवचनको आधारमा)

प्रस्तुती- अश्वघोष

ऋषिनी प्रव्रज्याको मेरो अनुभव

■ भक्तिता बज्रचार्य

पहिलो दिन २०६२/१९६ गते हामी सात दिनको ऋषिनी प्रव्रज्याको जीवन बिताउन काठमाडौं जिल्ला देखि मलितपुर जिल्लामा रहेको बुङ्गमती भन्ने ठाउँको अमरापुर विहारमा गयौं ।

त्यहाँका गुरुमाहरूले हामीलाई स्वागत गर्नुभयो । यो ऋषिनी प्रव्रज्या कार्यक्रम धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीले संचालन गरेको पाँचौं पटक रहेछ । हामी ऋषिनी हुनेहरू जम्मा ३३ जना थियौं । हामीमध्ये एक जनाले कपाल त्याग गरेर प्रव्रज्या हुनुभयो । उहाँ ७८ वर्षिय महिला हुनुहुन्थ्यो । अरू ३२ जनाले ऋषिनी प्रव्रज्या (कपाल त्याग गर्न नपर्ने) भए । त्यसपछि धम्मवाति गुरुमाले हामीलाई अष्टशील प्रार्थना गराउनु भयो । हामी सबै आफ्नो रंगीन कपडाहरू त्यागेर साधारण वस्त्र लगायौं र हाम्रो नयाँजीवन सुरु भयो । हामीलाई त्यो दिनदेखि शील प्रार्थना गराई बुद्धधर्ममा एउटा भन्याङ्को खुड्किला चढेको भनेर भनियो । त्यसपछि राती प्रार्थना गरेर सकिएपछि आठ बजे देखि हामीलाई आराम गर्न दिइयो र त्यसपछि हामी ओछ्यानतिर लाग्यौं ।

मैले सोचेकी थिएँ कि हामीले अब दिनहुँ बिहान उठेर पूजा गर्ने, दिनभरी र साँझ पनि पुजा गर्ने मात्र होला भनेर, तर म गलत ठहरिएँ ।

दोस्रो दिनदेखि दिनहुँ बिहान ६ बजे उठेर हामीलाई दिइएको कार्यक्रम अनुसार कार्यहरू गर्ने गर्थौं । हामीहरू यहाँ साना बच्चाहरू देखि लिएर ठूलाहरू पनि थियौं । हामीहरू ८ वर्ष देखि ७८ वर्ष सम्म रहेछौं ।

हामीले दिनहुँ अष्टशील पालना गर्थौं भन्नाले दिउँसो १२ बजेपछि केहि अन्न खान नहुने, पानी अथवा जुस मात्र पिउन हुने । मलाई यो पालना गर्न त्यति कठिनाइ भएन, भोक लागेको अनुभव पनि हुँदैनथ्यो । मेरो दिन त्यहाँ धेरै राम्रा राम्रा धार्मिक काम गरेर बित्यो । हामीले त्यहाँ नजानेका धेरै नयाँ कामहरू गर्ने, सुन्ने र सिक्ने मौका पायौं । नयाँ साथीहरू, बहिनीहरू, दिदीहरू भेट्ने मौका पायौं । हाम्रो लागि धर्मउपदेशका साथसाथै विभिन्न उपयोगी कक्षाहरू पनि संचालन गरियो । जस्तै M.C. Training, लेखन कला, नैतिकशिक्षा स्वास्थ्य शिक्षा । त्यस्ता सिपमुलक कक्षाहरूमा शिक्षा सिक्न पाउँदा ज्यादै खुशी लाग्यो ।

यी धर्मउपदेशहरू सुन्दा मलाई यस्तो विचार आउँथ्यो कि सबै मानिसहरूले यस्ता उपदेशहरू सुन्न पाए हाम्रो देशमा अशांति भन्ने हुँदैनथ्यो होला । नेपाल स्वर्ग जस्तो हुन्थ्यो होला जस्तो लाग्थ्यो ।

हामीलाई शिक्षामुलक T.V. Program पनि देखाइयो । पाप र पुण्य भनेको के कस्तो हो ? पाप गर्दा के हुन्छ ? पुण्य गर्दा के हुन्छ ? सबै कुरा सिकाइयो । ध्यान गरेर आफ्नो मनलाई वशमा राख्ने कुरा पनि सिकाइयो ।

यस्ता कार्यक्रमहरू समयसमयमा भइराख्यो भने हामी जस्ता धेरैले धेरै, राम्रा, असल कुराहरू सिक्ने मौका पाउनेछन् । बच्चाहरूका लागि त यस्ता कार्यक्रमहरूमा जाने धेरै फाइदाजनक हुन्छ जस्तै मलाई लाग्यो । फेरिफेरि पनि मौका पाएँ भने यस्ता कार्यक्रमहरूमा अवश्य भाग लिनेछु ।

॥ भवतु सब्ब मंगलम् ॥

सन्दर्भ : धम्मवती गुरुमाको ७२ औं जन्म जयन्ती

एउटी नारीको संघर्ष अनि सफलता

■ रीना तुलाधर

'परियत्ति सद्धम्म कोविद'

पूर्वेली पैतृक समाजमा मात्र होइन पश्चिमी मुलुकहरूमा पनि नारी जातीले सफलता हासिल गर्न अनेकौं थरिका संघर्षमा उत्रिनु पर्दछ। उसो त आ-आफ्नो कार्य क्षेत्रमा सफलता हासिल गर्न संघर्ष र समस्या सामना गर्नुपर्ने नै हुन्छ महिलाले मात्र होइन, पुरुषले पनि। तर साझा खाले समस्या, संघर्षको अलावा महिलाले बेग्लै समस्या, संघर्ष भोग्नु पर्ने हुन्छ केवल उनी एउटी महिला भएकै कारण। विश्वकै कुरा गर्नु भन्ने तल्लो निम्नस्तरको कार्यक्षेत्रमा प्रशस्त महिला सहभागीता भईसक्यो एकाइसौं शताब्दीमा। तर उच्च ओहदामा पुग्नुजेल महिला पिछडीन्छन्। संसारमै अहिले सम्म कति जना महिला राष्ट्रपति, कतिजना महिला प्रधानमन्त्री भई सके र? पुरुषको तुलनामा ज्यादै न्यून।

आर्थिक, सामाजिक, राजनैतिक, कानूनी, सांस्कृतिक इत्यादि क्षेत्रका अलावा धार्मिक क्षेत्रमा पनि एउटी नारीले नारी भएकै कारण थप समस्या संघर्ष भैल्लु पर्दोरहेछ। आज नेपालमा थेरवादी बुद्ध धर्म प्रचार गर्नमा एक अद्वितीय व्यक्तित्व भिक्षुणी धम्मवतीले पनि बुद्ध धर्म प्रचार जस्तो पवित्र कार्य गर्नको लागि पनि निकै लैगिक संघर्ष गर्नु परेको रहेछ। केही उदाहरण : बर्मा १४ वर्षे अध्ययन काल पूरा गरेपछि धम्मवती गुरुमा नेपालमा बुद्ध धर्म प्रचार गर्ने महान उद्देश्य लिई अन्य दुईजना गुरुमाहरू मा गुणवती र रत्न मञ्जरीका साथ स्वदेश फर्कनु भएको थियो। केही महिना धर्म देशना गर्न थाल्नु भएपछि धम्मवती गुरुमाको देशनाबाट सयौं मानिस प्रभावित भए। गुरुमाहरू बस्नको लागि एउटा विहार बनाउनु पर्ने आवश्यकता महशूस गरी धम्मवती गुरुमाकै घर परिवारबाट प्राप्त रकमबाट श्रीघलमा एउटा जग्गा पनि किनियो। त्यसपछि विहार बनाउन उपासक उपासिकाबाट सञ्चालन चन्दा उठाउने तरखर हुँदा नेपालमा केही भिक्षुहरूबाट त्यसको विरोध भयो र रोक लगाइयो। हिम्मत नहारी धम्मवती गुरुमाले जसो तसो गरी आफ्नै स्तरले २०२२ सालमा धर्मकीर्ति विहार स्थापना गरी छाड्नु भयो।

त्यहीताका श्रीघःस्थित अर्को थेरवादी विहारमा धम्मवती गुरुमाको धार्मिक प्रवचनबाट उपासक उपासिकाहरू प्रेरित भएर तिनको घुइँचो लाग्यो। प्रवचन चल्दै थियो। विचमै अबदेखि तिमीले प्रवचन दिनु पर्दैन भनी रोक लगाइएको थियो किनकि पुरुषको हाँजोमा महिलाको धर्म देशना लोकप्रिय हुन थालेको थियो। तिनैताका एउटी उपासिकाले आफ्नो पतिको देहावसान हुँदा पुण्य स्मृतिमा ७ दिनसम्म भिक्षुहरू तथा

धम्मवती गुरुमाबाट धर्म देशनाको कार्यक्रम राखेको थियो। सातौं दिनमा ठूलो भोजन तथा दानको कार्यक्रम पनि राखिएको थियो। भिक्षुहरूको दैनिक धर्मदेशनाको विचमा एउटी महिला गुरुमाको धर्म देशना राखेमा हामी कोही भोजन खान आउने छैनौं। भनीकन ती उपासिकालाई धम्की दिँदा धम्मवती गुरुमाको धर्म देशनालाई हटाइएको थियो।

अर्को एउटा खल्लो घटना धर्मकीर्ति विहार स्थापना भएर यस विहारबाट निकै धर्म प्रचार भइसकेपछि पनि अनगारिका गुरुमाहरू मात्र बस्ने बसोबासलाई "विहार" भन्न मिल्दैन भनी विवाद उठेको थियो र "विहार" शब्द हटाउन खोजिएको थियो।

धम्मवती गुरुमाकै सत्प्रयास तथा सक्रिय नेतृत्वको फलस्वरूप निर्मित लुम्बिनी स्थित नेपाली विहारको नाम हाल "अन्तर्राष्ट्रिय भिक्षुणी केन्द्र गौतमी विहार" राखियो।

शील सदाचारको दृष्टिकोणले एउटा "भिक्षु" सरह "भिक्षुणी" हुन सक्छ भन्ने कुरोको मान्यता अहिलेसम्म दिइएको छैन। भिक्षुणी शब्दको अपमान भएको छ।

तथागतको सद्धर्म प्रचार गर्ने एउटै पवित्र उद्देश्य लिएर आफ्नो जीवनको पाँच गुडाउनु भएका अदम्य साहसी धम्मवती गुरुमा यस्ता ठूला साना कुनै पनि बाधा अड्चनबाट पछि हट्नु भएन। धर्म प्रचारको उहाँको यात्राले ४१ वर्ष पुरा गरीसक्यो आज उहाँ राष्ट्रिय स्तरमा मात्र होइन अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमै सम्मानित व्यक्तित्व भईसक्नु भएको छ। स्वदेशी स्तरमा उहाँलाई ज्ञानमाला रत्नवत सिरपाः, भाषा थुवाः उपाधि दिइएको छ भने पचास भन्दा बढी राष्ट्रिय धार्मिक तथा सामाजिक संघ संस्थाहरूले अभिनन्दन गरेको छ। बर्मा सरकार बाट अति उच्चस्तरीय पदवी 'शासनध्वज धम्माचरिय' र 'अग महागन्ध वाचक पण्डित' उपाधिबाट विभूषित गरिएको छ। आज धम्मवती गुरुमा नेपाली बौद्धहरूको पूजनीय व्यक्तित्व हुनुहुन्छ। उहाँ अझै रोकिनु भएको छैन। ७२ वर्षको वृद्धावस्थामा पनि उहाँको यात्रा तिब्र गतिले नै अगाडि बढिरहेकै छ।

अन्तमा यहाँ एउटी नारीको सफलता यो महत्वपूर्ण कुरा होइन। महत्वपूर्ण कुरा यो हो कि एउटी नारीको संघर्षशील सत्प्रयासको फल स्वरूप नेपालमा तथागतको सद्धर्म व्यापक प्रचार भयो। सद्धर्म सुनेर, पढेर, लेखेर, हजारौंको जीवन सुधियो, जीवन सहज भयो, नैतिक बन्न्यो, धर्मको सही पहिचान भयो। ■

सात संयोगको दिवस-आषाढ पूर्णिमा

■ देवेन्द्रराज शाक्य

बौद्ध जगतमा आषाढ पूर्णिमाको दिन निम्न सातसंयोग परेकोले यस दिनलाई विशेष महत्त्व मानिएको छ । सात संयोग यसप्रकार छन् १. बोधिसत्वको गर्भप्रवेश २. महाभिनिष्क्रमण ३. धर्मचक्रप्रवर्तन ४. वर्षावास ५. ऋद्धिप्रातिहार्य ६. अभिघमदेशना ७. प्रथम संगायन । उपरोक्त घटनाहरूलाई छोटकरीमा वर्णन गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

१. बोधिसत्वको गर्भ प्रवेश :

महारानी महामायादेवी शीलवान थिइन् । शीलपालन गरी नित्य पूजा पाठ गर्नु उनको दैनिक चर्या थियो । जातक अट्कथामा उल्लेख भए अनुसार - एक दिन उनी सुतीरहेको अवस्थामा एउटा अनौठो कल्पना नगरेको सपना देखिन् । सपनामा उनले आफू एउटा हिरा जवाहरात तथा रंगीचंगी फूलमालाले भव्य रूपमा सजिइएको पलंगमा सुतीरहेको र त्यसबेला देवलोकाबाट चार जना देवगणआई आफूलाई उक्त पलंग सहित हिमालय पर्वत लगी महाशाल वृक्षमुनि मनोशिला आसनमा राखे । देवकन्याहरू द्वारा महारानीलाई अनोतप्त दहमा नुहाई दिए र आवश्यक श्रृंगार गरि कनक विमानमा पूर्व तिर शीर लगाई सुताए । त्यसै समयमा तुषित देवलोकमा बस्ने स्वतकेतु बोधिसत्वले सेतो हात्तीको सानो रूप धारण गरि, सेतो कमलको फूल लिएर आफू सुतीरहेको पलंगको तीन पटक परिक्रमा गरि दाहिने काखी मुनिबाट गर्भमा प्रवेश गरे ।

भोलीपल्टे महारानीले महाराज शुद्धोधन समझ गए राती आफूले अचम्मको सपना देखेकी कुरा बताए । महारानीले देखेको सपना शुभ अशुभ के हो ? बुझ्न महाराजले वरिष्ठ राजपुरोहितलाई बोलाउन पठाए । महारानीले आफूले देखेको सपनाबारे राजपुरोहितलाई पनि सवै कुरा यथार्थ बताए ।

सवैकुरा सुने बुझेपछि राजपुरोहितले विनम्रतापूर्वक विन्ति गरे- महाराज, महारानीले देख्नु भएको सपना अतैनै शुभ लक्षणको छ । दश महिना पछि महारानीको कोखबाट एउटा सर्वगुण सम्पन्न, जो अस्व शस्त्रलगायत सम्पूर्ण विद्यामा पारंगत हुनेछ, लक्षण युक्त बालकको जन्म हुनेछ । उक्त बालक राजकाज सम्हालेमा चक्रवर्ती राजा हुनेछ, सन्यासी बनी राजपात त्याग गरि गएमा बुद्ध बन्नेछ ।

बोधिसत्वले महामायादेवीको गर्भप्रवेश गरेको दिन आषाढ पूर्णिमाको दिन थियो ।

२. महाभिनिष्क्रमण :

सानै देखि ध्यानी गंभीर बालक सिद्धार्थको उमेर जति जति बढ्दै गयो उति उति उनमा गंभीरता पनि बढ्दै गयो । उनको गंभीरपनाबाट ध्यान हटाई राजषि सुख सयलमा रमाओस् भन्ने इच्छाले बाबु शुद्धोदनले मौसम अनुकूलको रम्य, सुरम्य र शुभ तीन वटा विलासितायुक्त भवन बनाई दिए । त्यहाँ सिद्धार्थको मन बहालाउन सुन्दरीहरूको पनि व्यवस्था गरिए । तापनि उनको मन यसमा अल्झिएन । उनको दिन ध्यान एवं चिन्तनमै बित्न थाल्यो ।

एकदिन राजकुमार सिद्धार्थ सारथी छन्दकलाई साथमा लिई नगरपरिक्रमा गर्ने गए । नगरपरिक्रमाको क्रममा उनले

एउटा असक्त रोगी मानिस पिडाले कराई राखेको देखे, त्यसपछि एउटा बूढो मानिस कुप्रिएर लौरोको सङ्घाराले सकि नसकि हिंडि रहेको देखे, अलिपर पुगेपछि चार जना मानिसले एउटा शव बोकि ल्याइरहेको र त्यसको पछि पछि मृत ब्यक्तिको आफन्तिहरू रोई आइरहेको देखे र अन्तमा एउटा उज्यालो अनुहार भएको सन्यासी आफ्नै सुरमा विस्तारै हिंडिरहेको देखे ।

दरवार फर्केपछि सिद्धार्थले आज नगर परिक्रमाको क्रममा देखेको कुराबारे सारथीसंग सोधे । सारथीले जवाफ दिए- हे राजकुमार, मानिस जन्म भए पछि उमेर बढ्नुको साथ साथ बृद्ध हुन्छ, रोगी हुन्छ, असक्त हुन्छ र अन्तमा मृत्यु हुन्छ । जन्म भएपनि मृत्यु अवस्यभावी छ । कोहि पनि मानिस, जीव अमर रहँदैन । कोहि कोहि मानिस गृहस्थ जंजालबाट मुक्त हुन सन्यासी भई लोक कल्याणमा लाग्दछ ।

सारथी छन्दकको यस्तो जवाफ सुनी सिद्धार्थलाई भन विचलित तुल्यायो । मानिसलाई दुःखबाट कसरी मुक्त गर्न सकिन्छ, भवचक्रबाट कसरी पार लगाउन सकिन्छ भन्ने भन गंभीरतापूर्वक सोचन बाध्य बनायो । सिद्धार्थलाई मञ्जोरजन प्रदान गर्ने उसको खोपमा दैनिकरूपमा सुन्दरीहरूको नाचगान हुन्थ्यो । नगरपरिक्रमा गरि फर्केको रातमा पनि नियमित कार्यक्रम अनुसार सुन्दरीहरूले नाचगान प्रस्तुत गरे । सिद्धार्थलाई नाचगानमा कुनै रुचि नभएको कारण त्यहिं निदाए । सिद्धार्थ निदाएको देखि नाच्दा नाच्दा थाकेर चुर भएका सुन्दरीहरू पनि त्यहिं निदाए । केही बेर पछि सिद्धार्थको निंद खुल्यो । कोठाको चारैतिर सुन्दरीहरू लास जस्तो असाव्यस्त रूपमा पल्टिएको देखि उनलाई भन विरक्त लाग्यो ।

उक्त घटनाक्रमले सिद्धार्थको गृहत्याग गर्नमा थप बल पुऱ्यायो । एक रात पत्नी भद्रकञ्चना (यशोधरा), छोरा राहुल मस्त निदाएको अवस्थामा उनले गृहत्याग गरे ।

बौद्ध ग्रन्थ बुद्धवंश (गौतमबुद्ध १६) मा उक्त चार निमित्त देखि गृहत्याग गरेको घटनाको वर्णन गरिएको छ । सिद्धार्थले गृहत्याग गर्नुपूर्व यशोधराले सपनामा सिद्धार्थले गृहत्याग गरेको देखेको कुरा पनि पुराना ग्रन्थहरूमा उल्लेख गरिएको छ ।

सिद्धार्थले गृहत्याग गर्न दरवार बाहिर आईपुग्दा सारथी छन्दकलाई साथ लिई आफ्नो मनपरेको घोडा कन्थक चढी मध्यरातमा गृहत्याग गरे ।

सिद्धार्थले गृहत्याग गरेको यस घटनालाई महाभिनिष्क्रमण भनिन्छ । त्यसबेला उनको उमेर २९ वर्षको थियो । उक्त दिन आषाढ पूर्णिमाको दिन थियो ।

३. धर्मचक्रप्रवर्तन :

६ वर्षसम्म कठोर तपस्या गर्दा सिद्धार्थको शरीरमा केवल हाड छालामात्र बाँकी रह्यो । शरीरलाई अति कष्ट दिई तपस्या गर्दा आफूले खोजेको ज्ञान प्राप्त गर्न नसकिने रहेछ भनि बुझे । सुजाताले वृक्षदेव भनि चढाएका क्षीर भोजन गरे । सोत्थिय नामक ब्राह्मणले दान गरेको आठमुठी कुशाको आशन लगाई बोधिवृक्षमुनि विपश्यना ध्यानमा मग्न हुनु भयो । गृहत्याग गरेको ६ वर्ष पश्चात ३५ वर्षको उमेरमा कहाँलाई

बोधिज्ञान प्राप्त भयो । वहाँ बुद्ध हुनु भयो ।

आफूले प्राप्त गरेको ज्ञानलाई हप्तौं सम्म पुनरावलोकन गरिरहनु भयो । निकै चिन्तनमननु गर्नु भयो । आफूले प्राप्त गरेको दुःखबाट मुक्त हुने ज्ञान अरुलाई बाँड्ने कि नबाँड्ने वहाँ दोधारमा पर्नु भयो । पछि निश्चय गर्नु भयो— “संसारमा ज्ञानी गुणी मान्छेको कमी छैन, मैले प्राप्त गरेको ज्ञानलाई एकै बुझ्ने छुन र सोहि अनुसार आचरण गरि दुःखबाट मुक्त हुनेछुन ।”

सर्वप्रथम यो ज्ञान कसलाई बाँड्ने भनि सोच्नु भयो । ध्यानबलद्वारा वहाँहरूको स्थिति बुझ्दा पञ्चवर्गिय भिक्षुहरूलाई संझनु भयो र उनीहरू सारनाथको ऋषिपतन मृगदावनमा छ भन्ने थाहा पाउनुभई त्यसतर्फ लाग्नु भयो ।

पञ्चवर्गिय भिक्षुहरू कोण्डन्य, वप्प, भदिय, महानाम र अस्सजितले टाढाबाट बुद्धलाई आफूहरूतिर आइरहेको देखि बुद्धको स्वागत गर्न कोहि पनि अगाडि न जाने भनि आपसमा सल्लाह गरे । उनीहरूले सिद्धार्थ गौतमले बोधिज्ञान प्राप्त गरि बुद्ध हुनु भएकोे कुरा थाहा पाएका थिएनन् । जति बुद्ध नजिक आए उति उति उनीहरू बुद्धको सत्य मैत्री एवं करुणाको प्रभावले वहाँको स्वागत गर्न आतुर देखिए । सबै अगाडि बढि वहाँको यथोचित स्वागत गरि आसनमा बसाले ।

केहि बेर विश्राम गरि बुद्धले ती पञ्चवर्गिय भिक्षुहरू समक्ष आफूले प्राप्त गरेको नौलो ज्ञानको बारेमा उपदेश दिनु भयो । यस प्रथम देशनालाई धर्मचक्रप्रवर्तन सूत्र (धम्मचक्र पवत्तन सुत्त) भनिन्छ । बुद्धको प्रथम देशना सुनी पहिलो दिनमै भिक्षु कोण्डन्य सोतापन्न हुनुभयो । दोस्रो दिन भदिय, चौथोदिन महानाम र पाँचौं दिन अस्सजित सोतापन्न हुनु भयो । पाँचौं दिन पञ्चवर्गिय भिक्षुहरू सबै सोतापन्न भैसकेपछि बुद्धले वहाँहरूलाई अन्त लक्षण सूत्र (अनत्तलक्षणसुत्र) को उपदेश सुनाउनु भयो ।

धर्मचक्रप्रवर्तन सूत्रको देशनाको क्रममा बुद्धले चार आर्यसत्यको बारेमा प्रकाश पार्नु भयो । चारआर्यसत्य के हो ? १. दुःख आर्य सत्य- दुःख छ । २. दुःख समुदय आर्य सत्य - दुःखको कारण छ । दुःखको कारणमा प्रतित्यसमुत्पाद (हेतुवाद) को व्याख्या गर्नु भएको छ । दुःखको मूल कारण अविद्या हो । अविद्याको नाश भएमा सम्पूर्ण दुःखबाट मुक्त भई निर्वाण प्राप्त हुन्छ भनि बताउनु भयो । ३. दुःख निरोध आर्यसत्य- दुःख निरोध गर्न सकिन्छ । ४. दुःख निरोध गामिनी प्रतिपदा आर्यसत्य - दुःख निरोध गर्ने उपाय छ । दुई अति मार्ग, (अति सुखी हुनु एवं अति दुःखी हुनु) लाई छोडि मध्यममार्गको उपदेश दिनु भयो । मध्यममार्गलाई आर्यअष्टांगिक मार्ग भनिन्छ । ती हुन्- सम्यक्दृष्टि, सम्यक्संकल्प प्रज्ञा अतर्गत, सम्यक वचन, सम्यक कर्मान्त, सम्यक आजिविका- शील अन्तर्गत र सम्यक व्यायाम, सम्यक स्मृति, सम्यक समाधि- समाधि अन्तर्गत पर्दछ । शील, समाधि र प्रज्ञा बुद्धको उपदेशको मूल सार हो । अनित्य, दुःख र अनात्म तीन ज्ञान यथार्थतालाई बुझि दुःखबाट मुक्त हुन सकिन्छ ।

भगवान बुद्धले पञ्चवर्गिय भिक्षुहरू समक्ष प्रथम देशना त्यसवेलाको बोलिचालिको भाषा मागधि (मगधि) भाषामा दिनु भएको थियो ।

प्रथमदेशना धर्मचक्र प्रवर्तन सूत्रको उपदेश गर्नु भएको

दिन आषाढ पूर्णिमाको दिन थियो । यसकारण आषाढ पूर्णिमाको दिनलाई धर्मचक्रप्रवर्तन दिवसको रूपमा पनि मनाईन्छ ।

४. वर्षावासको नियम :

भिक्षु, भिक्षुणीहरू वर्षात महिनाको समय तीन महिनासम्म एउटै विहारमा बस्ने नियमलाई वर्षावास भनिन्छ । वर्षाकालमा वर्षातले गर्दा बाटोहरू हिलोभई हिँड्न अप्ठ्यारो हुने, खोला नाला बढी एकस्थानबाट अर्को स्थानमा जान असुविधा हुने, किटपतंग, घसने जीवहरूको डर हुने, पानीले र्छिई रोगी हुने, एकै ठाउँमा बस्ने नभई स्थानिय मानिसहरू धर्मज्ञानबाट पनि वंचित हुनु पर्ने आदि विभिन्न कारणले गर्दा भगवान बुद्धले भिक्षु भिक्षुणीहरूको लागि वर्षावासको नियम बनाउनु भएको हो । एउटै विहारमा तीन महिनासम्म बस्दा उपरोक्त कठिनाईबाट मुक्त हुनुको साथै अध्ययन मनन गर्न, विपश्यनाध्यान गर्न, एवं स्थानिय उपासक उपासिकाहरूलाई धर्मोपदेश दिन पनि पर्याप्त समय हुने भयो ।

वर्षावास बस्ने भिक्षु, भिक्षुणीहरूले एक दिन पनि यताउति नगरी तीन महिनासम्म एउटै विहारमा बस्नुपर्छ भन्ने कट्टर नियम छैन । केहि परिस्थितिहरूमा वर्षावास बस्ने भिक्षुहरू सात दिन सम्मको लागि अन्यत्र जान सक्दछन् । तर सातौं दिनमा भने वर्षावास बसेको विहारमा अनिवार्य रूपले फिर्ता आउनुपर्छ । निम्न परिस्थितिहरूमा सात दिन सम्मको लागि विहार छोडि अन्यत्र जान सकिने व्यवस्था गरिएको छ । १. आफ्नो परिवारको कुनै सदस्य अस्वस्थ छ भनि थाहा पाई उसलाई हेर्न जानु परेमा २. अन्य भिक्षु, भिक्षुणी, श्रामणेरहरू अस्वस्थ भएको समाचार आएमा उनीहरूलाई हेर्न जानु परेमा ३. कुनै भिक्षु भिक्षुणीहरूले यौन असन्तोषका कारण चिवर त्याग गर्न लागेको थाहा पाई त्यस्तो समस्या समाधान गर्न जानु परेमा, विहार छोडी जान सक्दछन् । ४. वर्षावास बसेको विहार भत्के विघ्नेमा, त्यसको मरम्मत संभार गर्नु पर्ने भएमा विहार छोडि जान सक्दछन् । ५. कुनै टाढाको उपासक उपासिकाहरूले शुभकार्यको लागि निमन्त्रणा गरेमा पनि विहार छोडि जान सक्दछन् ।

उपरोक्त परिस्थितिका अलावा निम्न अवस्थाहरूमा पनि विहार छोडि वर्षावास त्याग्न बस्ने नियम बनाइएको छ । ती हुन् १. जंगली जनावरका कारण त्यस विहारमा बस्न नसक्ने भएमा २. चोर डाँकाहरूको भयका कारण, ३. भूतप्रेत आदिबाट विघ्नबाधा आइपरेमा ४. आगलागीबाट विहारको हानी नोक्सानी भएमा ५. खोलाले विहार बगाएर लगेमा ६. आवश्यक अनुसार दैनिक रूपमा भोजनको व्यवस्था नभएमा ७. आवश्यक भएको बेलामा औषधोपचारको व्यवस्था नभएमा ।

भगवान बुद्धले बनाउनु भएको वर्षावासको नियम हालसम्म कायम रहि आएको छ । वर्षावासको नियम आषाढ-पूर्णिमा देखि लागु हुने भएकोले यस दिनको विशेष महत्त्व रहेको छ ।

५. ऋद्धि प्रतिहार्य :

एक समयमा भगवान बुद्ध कोशल प्रदेशमा नरेश प्रशेनजीतको आतिथ्यमा भिक्षु गणहरूकासाथ रहनु हुन्थ्यो । बुद्धको सारयुक्त धर्मोपदेशबाट प्रभावित भई नगरका असंख्य नरनारीहरू विहारमा आई वहाँको उपदेश सुन्ने

गर्दथे । धेरै नरनारीहरू बुद्धोपदेश प्रति आकर्षित भएकाले अबौद्धहरूलाई दाह भयो र आफ्नो मत तिर आकर्षित गर्न ऋद्धि प्रदर्शन गर्ने भनि प्रचार प्रसार गर्न थाले ।

महाराज प्रसेनजीत कहाँ पनि यो कुरा पुग्यो । उनले भगवान बुद्धसमक्ष गई सारा कुरा सुनाई ऋद्धि प्रदर्शन गर्नको लागि विनम्रतापूर्वक विन्ति गरे । तर भगवान बुद्धले प्रसेनजीतलाई भने- हे राजन, बौद्धहरू अरुलाई होचा देखाउन, अरूसंग प्रतिस्पर्धा गर्न, आफ्नो पौरख देखाउन, अरूप्रति द्वेषभाव राखि ऋद्धि प्रदर्शन गर्नमा विश्वास गर्दैन । अतः यसप्रकारको प्रतिस्पर्धा गर्नकोलागि मलाई जोर नगर ।

भगवान बुद्धको यस्तो जवाफ सुनि प्रसेनजीत निरास भए । वहाँले सारा प्रजागणको अनुरोधलाई अस्विकार गरि मन दुःखाउन चाहनु भएन बाध्य भई बुद्धले आध्यात्मिक शक्तिद्वारा आषाढ पूर्णिमाको दिन ऋद्धि प्रातिहार्य देखाउनु भयो ।

विशाल जनसमुदाय विच भगवान बुद्धले ध्यानयोगबल-द्वारा शरीरबाट आगो निकाल्ने तेजो कसिण पच्चवेक्खण, पानीको धार उत्पन्न गर्ने- आपो कसिण आलम्बन, तेज चमक भएको ६ वर्ण रश्मी उत्पन्न गर्ने- नील आदि कसिण आलम्बन, यस्तै शरीरको प्रत्येक अंगप्रत्यङ्गबाट अलग-अलग आगो र पानी निकाल्नु भई ऋद्धि प्रातिहार्य देखाउनु भयो ।

भगवान बुद्धले यस्तो चमत्कार देखाई अरुलाई आफ्नो तर्फ आकर्षित गर्ने कुरामा विश्वास गर्नु हुन्न ।

भगवान बुद्धले आषाढ पूर्णिमाको दिन अबौद्धहरूको भ्रम निवारण गर्न ऋद्धि प्रातिहार्य गर्नु भएकोले यसदिनको विशेष महत्त्व रहन गएको छ ।

६. अभिघर्म देशना :

बुद्धले अभिघर्म देशना गर्नु भएको दिन आषाढ पूर्णिमा कै दिन ।

७. प्रथम संगायन :

भगवान बुद्धले ३५ वर्षको उमेरमा बुद्धत्व प्राप्त गरि ४५ वर्षसम्म अनवरतरूपमा धर्मोपदेश दिनु भएको थियो । वहाँ ८० वर्षको उमेरमा कुशीनगरमा वैशाखपूर्णिमा मंगलवारको दिन महापरिनिर्वाण हुनु भयो ।

भगवान बुद्धको परिनिर्वाणको कुरा सुनि वृद्धावस्थामा भिक्षु बनेका सुभद्रले भने बुद्धको निर्वाणले हामी बन्धन मुक्त भयौं । जहिले पनि यसो गर्नु हुँदैन, उसो गर्नु हुँदैन भनि नियममा मात्र बाँधि राख्ये । बुद्धको पालाका जेष्ठ भिक्षु महाकाश्यप सुभद्रको यस्तो कुरा सुनि दुःखित भए । बुद्ध पछि वहाँले प्रतिपादन गर्नु भएको धर्मको भविष्य प्रति चिन्तित हुनु भयो ।

बुद्ध जीवित हुँदासम्म वहाँको उपदेश संकलित गर्ने तर्फ कसैको सोच भएन । बुद्ध शासन चिरस्थायी राख्न वहाँको परिनिर्वाण पश्चात्, वहाँले विभिन्न स्थान र विभिन्न अवसरहरूमा दिनु भएको उपदेश संकलित गर्नु पर्ने आवश्यकता महसुस गरियो । र जेष्ठ भिक्षु महाकाश्यपलाई सो कामको जिम्मा दिने निर्णय गरियो ।

बुद्धको महापरिनिर्वाण भएको ठिक तीन महिनापछि मगध नरेश अजातशत्रुको संरक्षकत्वमा जेष्ठ भिक्षु महाकाश्यपको अध्यक्षतामा प्रथम संगायन गरियो । राजगृहको वेभार पर्वत स्थित सप्तपर्णी गुफामा भएको उक्त संगायनमा

५०० जना भिक्षुहरूको उपस्थित थियो । सो संगायन सातमहिना सम्म चलेको थियो । ५०० जना भिक्षुहरू सम्मिलित भएकोले यस संगायनलाई पञ्चसतिक पनि भनिन्छ ।

यस संगायनमा बुद्धका उपदेश एवं भिक्षु भिक्षुणीहरूका नियम क्रमशः सुत्तपिटक र विनयपिटकमा संकलन गरि सम्पादन गर्ने कार्य सम्पन्न गरियो । २५ वर्ष सम्म बुद्धको समिपमा रहि सेवा गर्नु भएका भिक्षु आनन्दले बुद्धका उपदेशहरू क्रमवद्धरूपमा प्रस्तुत गर्नु भएको थियो । भिक्षु उपाली (भिक्षु हुनु पूर्व नाउ पेशा गरेका) से बुद्धले बनाउनु भएका नियमहरू क्रमवद्धरूपमा प्रस्तुत गर्नु भएको थियो । भगवान बुद्धको दाहिने हात मानिने भिक्षु आनन्दको बुद्धको महापरिनिर्वाण भएको ४० वर्षपछि १२० वर्षमा निर्वाण प्राप्त गर्नु भयो ।

बुद्धको उपदेश एवं विनयहरू संपादन गरिएको प्रथम संगायनको सुरुवात आषाढ पूर्णिमाको दिन भएको थियो । उपरोक्त सात संयोगको दिन भएकोले बौद्ध जगतमा आषाढपूर्णिमाको दिनलाई विशेष महत्त्वको दिन मानि आएको छ ।

अस्तु सबैको मंगल होस् ।

धर्मकीर्ति विहारमा बुद्धपूजा र धर्मदेशना

गत जेठ २१ गते मध्यमी मध्य विहार १५ नं. गीता सम्म धर्मकीर्ति विहारमा बुद्धपूजा र धर्मदेशना कार्यक्रमको सञ्चालन भएको थियो ।

मिति	बुद्धपूजा	धर्मदेशना
२०६३ जेठ २१	नीलवती गुल्मा	धर्मदेशना
२०६३ जेठ २८	चमेली गुल्मा	धर्मदेशना
२०६३ असार १	चमेली गुल्मा	धर्मदेशना
२०६३ असार ५	चमेली गुल्मा	धर्मदेशना
२०६३ असार ११	इन्द्रावती गुल्मा	धर्मदेशना

साप्ताहिक अभिघर्म पाठ सञ्चालन

स्थान- धर्मकीर्ति विहार, श्रीधर नगर

पुण्य धम्मवती गुल्माको ७२ जी जन्मसम्मको सञ्चालनमा पुण्य भिक्षु सघको तर्फबाट मिति २०६३ असार २२ गते धर्म विहार १५ नं. मध्य १५ नं. मध्य सम्म साप्ताहिक अभिघर्म पाठ सञ्चालन भइरहेको छ । उक्त कार्यक्रम भाषा (उत्तर, मध्य, पूर्व) सम्पन्न हुनेछ ।

कार्यक्रम यसरी सञ्चालन भइरहेको छ-

क्र.सं.	दिन	अभिघर्म पाठ	अभिघर्मा
१	२०६३ असार २२	धम्मसंगण	भिक्षु सुभद्र
२	२०६३ असार २३	विमंग	विद्युत् भिक्षु
३	२०६३ असार २४	कथावत्त	भिक्षु सुभद्र
४	२०६३ असार २५	पुरगल पञ्चति	भिक्षु सुभद्र
५	२०६३ असार २६	मातृकथा	भिक्षु सुभद्र
६	२०६३ असार २७	यमक	भिक्षु सुभद्र
७	२०६३ असार २८	पद्धान	भिक्षु सुभद्र

धर्मकीर्ति विहार स्थापनाको पृष्ठभूमि - केही सत्य तथ्य

■ रीना तुलाधर

गत वैशाख २६ गते धर्मकीर्ति विहार स्थापना भएको ४१ वर्ष पुरा भई ४२ औं वर्षमा प्रवेश गर्‍यो । यसै सन्दर्भमा धर्मकीर्ति विहार स्थापना हुनु अगाडिको पृष्ठभूमि यहाँ प्रस्तुत गर्न लागिएको छ । वि.सं. २०२० साल आश्विन ७ गते बर्मी मां गुणवती गुरुमां र रत्न मञ्जरी गुरुमांको साथमा धम्मवती गुरुमांको नेपाल आगमन भयो । नेपालमा बुद्ध धर्म प्रचार गर्ने महान उद्देश्य लिएर पाल्नु भएका ती प्रव्रजित गुरुमांहरूले त्यतिबेला भोग्नु भएको संघर्षमय जीवनको कुरा पनि यही सन्दर्भमा गाभिन आउँछ । १४ वर्षको बर्माका अध्ययन काल पुरा गरेर नेपाल फर्किने बित्तिकै धम्मवती गुरुमां आफ्ना सहकर्मी मां गुण गुरुमां र रत्न मञ्जरी गुरुमांसँगै आफ्नै जन्मथलो पाटनमा पिता हर्षमान शाक्यको घरमा २ महिना सम्म बसोबास गर्नु भयो । त्यति बेला धम्मवती गुरुमांको पिता दिवंगत भई सन्नु भएको थियो । तर गुरुमांकी आमा हेराथकुंले रात्रिसँग हेर विचार गर्नु भएकोले २ महिनासम्म त उहाँहरूको जीवन सजिलैसँग बित्यो भन्नु भयो ।

त्यसताका भिक्षु सुमंगलद्वारा काठमाडौंस्थित गणमहाविहारमा स-साना बाल बालिकाहरूलाई बौद्ध शिक्षा अध्यापनको कक्षाहरू संचालन गरी राख्नु भएको थियो । संचालक भिक्षु सुमंगल जापानको यात्रामा जानु पर्ने भएकोले उहाँले धम्मवती गुरुमांसँग ती कक्षा संचालन गर्न आग्रह गर्नु भयो । साथै सुमंगल भन्तेले प्रव्रजित भईसकेपछि आफ्नै घरमा बस्दा रात्रिसँग धर्म प्रचार गर्न सकिदैन भनी सल्लाह पनि दिनु भएको थियो । सुमंगल भन्तेको सल्लाह र आग्रहलाई शिरोपर गरी धम्मवती गुरुमां आफ्नो जन्म घरमा बस्न छोड्नु भयो ।

गणविहार भिक्षुहरूको विहार भएकोले उहाँले त्यहाँ बस्न मन गर्नु भएन । उहाँहरू बस्नको लागि कुनै निश्चित ठाउँ थिएन । काठमाडौंको ज्या.बहालस्थित भाजुरत्न (भाजुदाई) को घरमा बस्ने बन्दोबस्त गरियो । भाजुदाई सम्यक पूजामा मुख्य आचार्य पनि हुनुहुन्छ । उहाँको घर पनि ठूलो थियो । उहाँकै घरमा बसी धम्मवती गुरुमांले ५०।६० जना जति बालबालिकाहरूलाई बुद्ध धर्म सिकाउने कार्य गर्नु भयो । उल्लेखनीय छ ती नै बालबालिका मध्ये एकजना वर्तमानका एक अति सक्षम, विद्वान भिक्षु सुगन्ध पनि हुनुहुन्थ्यो । भिक्षु सुगन्ध हाल थडैलेण्डमा संघराजाका सचिव पदमा बसी अति उच्चस्तरको जिम्मेवारी बहन गर्ने काम गर्नुहुन्छ ।

त्यतिबेला उपासक उपासिकाहरू आज जस्तो दानको महत्ता बुझेर दान कार्यमा अग्रसर थिएन । अतः उहाँ गुरुमांहरूको जीवन कठिनमय थियो । उपमाको लागि

भाजुदाईको घरमा उहाँहरूलाई खान च्यूरा र चाकुको टुक्रा दिइन्थ्यो । बेलुकीतिर सानो आगोमा चामल बसालेर यागू पकाइन्थ्यो । भोलिपल्ट बल्ल यागू पाक्दा त्यसमा साड्लो पनि खसीराखेको हुन्थ्यो । धम्मवती गुरुमां र रत्नमञ्जरी गुरुमांले घीन लागेर यागू नखाई च्यूरा र चाकु खानु हुन्थ्यो भने बर्मी गुरुमां मां गुण गुरुमांले च्यूरा र चाकु खान सक्दैनथ्यो । अतः उहाँले साड्लो फिकेर फ्याँकी त्यही यागू खानु हुन्थ्यो । त्यस घरमा पुरानो किसिमको टिनमा मल थान्ने खालको चर्पी हुँदा दिशा पिसाब गर्न पनि ज्यादै कठिन हुन्थ्यो । यहाँनिर बर्मी गुरुमां मां गुण गुरुमांको गुण स्मरणीय हुन्छ । उहाँले आफ्नो देशको सुख सुविधा जम्मै त्यागी नेपालमा बुद्ध धर्म प्रचार गर्ने हेतु दुःख कष्ट जम्मै हाँसी हाँसी भेल्लु भयो ।

त्यसैताका धम्मवती गुरुमांले काठमाडौं, ललितपुर र भक्तपुरको टोल टोलमा धार्मिक प्रवचन दिँदै बुद्ध धर्म प्रचारमा तिव्रता ल्याई आफ्नो कदम अगाडि बढाई सन्नु भएको थियो । उपासक उपासिकाहरूको संख्या बढ्दै थियो । अनि गुरुमांहरूको बसोबासको लागि एउटा जग्गा खोज्नु पर्‍यो भन्ने कुरा उठ्यो । धम्मवती गुरुमांका दाजु भाईहरूले सकेसम्म उहाँलाई आफ्नो जन्मस्थान पाटनतिरै राख्ने मनशायले पाटनतिर जग्गा खोज्न बेजोड मेहनत गर्नु भएको थियो । तर धम्मवती गुरुमांले आफन्तहरूको बिचमा आफुलाई प्रव्रजित भावना कम हुन सक्छ भन्ने विचारले काठमाडौंमै बस्ने मन गर्नु भएको थियो । साथै सुमंगल भन्तेले पनि पाटनमा केही केही बुद्ध धर्म प्रचारको जग बसीसक्यो, काठमाडौंवासीलाई नै बुद्ध धर्म सिकाउनतिर ध्यान जानुपर्छ भनी उहाँलाई सुभाष दिएर जानुभएको थियो ।

जग्गा खोज्ने क्रममा काठमाडौंको श्रीघःस्थित रत्न बहादुर मालीको जग्गा उपयुक्त देखियो र त्यही जग्गा किन्ने निर्णय भयो । ६० फिट लम्बाई र ३१ फिट चौडाईको जग्गा रु. ३०००/- मा उपलब्ध भयो । त्यो रु. ३,०००/- रकम कहाँबाट उपलब्ध भयो सो को पछाडि केही कुरा उल्लेखनीय छ । धम्मवती गुरुमां बर्माका १४ वर्षको लागि अध्ययनमा जानु हुँदाखेरि बिचमा एक पल्ट नेपालमा आउनु भएको थियो । त्यतिबेला उहाँका पिता हर्षमान शाक्यले छोरीलाई केही सम्पत्ति दिने मनले पाटनमा एउटा पुख्र्यौली घर र ३ रोपनी जग्गा दिन खोज्नु भएको थियो । तब धम्मवती गुरुमांले - "मलाई घर के कामको ? त्यस्तै जग्गा लिएर पनि के गर्नु ? मोहीसँग बाली तिर्‍याउने झंझट गर्ने अब म छुइन । प्रव्रजित भईसकेको नाताले म अब पैतृक सम्पत्ति घर र जग्गा लिने

छुइन । बरु मलाई धर्म प्रचार गर्न सहयोगार्थ केही रकम दिनुोस्" भनेर माग्नु भएको थियो । तब उहाँका पिताले रु. ३,०००- दिने वचन दिनु भएको थियो । तर वियोगान्त कथा भयो । धम्मवती गुरुमां १४ वर्ष अध्ययन पुरा गरेर फर्केर आउनु हुँदा उहाँका पिता दिवंगत भई सक्नु भएको थियो । आफ्ना पिताको वचन अनुसार धम्मवती गुरुमांको लागि भनी छुट्याइएको रु. ३,०००- उहाँका दाजुभाईले उहाँलाई दिनु भयो ।

यसप्रकार उहाँहरू बर्माबाट फर्केको ६ महिना पछि एउटा जग्गा किनियो । त्यसपछि विहार बनाउन पैसा नभएकोले ६ महिना सम्म त्यसै रहि रह्यो पछि बाट जग्गा मा सानै भएपनि घर बनाउनु पर्‍यो भनी शुरुवाट गरियो । श्रीघलमा काम गराउनु परेकोले ज्या:बहाल टाढा भयो भनी गुरुमांहरूलाई काठमाडौं त:खाँछेँ स्थित उपासिका दानलक्ष्मी कंसाकारले आफ्नो घरमा राख्नु भयो ।

धम्मवती गुरुमांले दानलक्ष्मी कंसाकारको ठूलो गुण रहेको बताउनु हुन्छ । उहाँको घरमा बस्दा राम्रोसँग खानपिन गराएर सुख सुविधा पुऱ्याएको सम्झी त्यतिबेला गुरुमांहरूलाई सबैभन्दा धेरै सहयोग गर्ने दानलक्ष्मी उपासिका नै हुनुहुन्छ भनी कृतज्ञता भाव व्यक्त गर्नु हुन्छ । दान लक्ष्मीको पतिको देहावसान भएकोले जीवन बिमाबाट रु. ५०००- भारतीय रुपैयाँ आएको थियो । सो रकम दानलक्ष्मीले विहार बनाउन सहयोगार्थ दान दिन चाहेको तर पारिवारिक कारणले दिन नसकेको कुरा पनि उल्लेख गर्नु हुन्छ ।

त्यतिबेला काठमाडौंको फसिकेव भन्ने ठाउँमा धम्मवती गुरुमांले सात दिनसम्म प्रवचन दिँदा सयौं मानिस जम्मा भएको थियो । विहार बनाउन पैसाको अभाव भईराखेको भएर त्यतिबेला एउटी उपासिका बर्मीमाया मानन्धरले उपासक उपासिका समूहबाट नै चन्दा उठाउँ भनी सल्लाह दिएर चन्दा उठाउने तरखरमा लागेको थियो । यस कुरामा भिक्षु संघले विरोध गरेको थियो । व्यक्तिगत नामको जग्गामा घर निर्माण गर्न चन्दा उठाउन मिल्दैन, पहिले जग्गा भिक्षु संघलाई दान दिनुपर्छ भनेका थिए । तर उत्साही, महत्वाकांक्षी नारी धम्मवती गुरुमांले बरु एउटा बल्चा (छाप्रो) बनाएर बस्छु भन्दै चन्दा पनि उठाउनु भएन, भिक्षु संघलाई पनि दिनु भएन ।

तर उहाँबाट प्रभावित उपासक उपासिकाहरू उहाँलाई सहयोग गर्न तत्पर थिए । जस्तै कि जग्गा खरीदको बेला पास गर्ने क्रममा लाग्ने खर्च तार्न काठमाडौंका ज्या:बहाल स्थित चतुरत्न शाक्यले रु. ५००- उपलब्ध गराई सकेको थियो । लक्ष्मीप्रभा उपासिका जसले पहिलो पल्ट एउटा जग्गा किन्नोस् भनेर सुझाव दिएको थियो तिनले घर बनाउन ऐना, सिसा जति जम्मै किनी दिएको थियो । दानलक्ष्मी उपासिकाले

काठ जति जम्मै किनी दिएको थियो । केशरी लक्ष्मी उपासिकाले जस्तापाता जति जम्मै किनीदिएको थियो । त्यसबेला एउटा ज्यामिको ज्याला रु. ३- दकर्मिको ज्याला रु. ५- सिमेन्ट १ बोराको रु. ८- थियो । माटो त जग्गाबाटै प्रशस्त पुगेको थियो । स्वयं धम्मवती गुरुमांले ज्यामि कार्य गर्नुहुन्थ्यो ।

जग्गा किन्दाखेरि त्यहाँ ककीचा स्वामा (एक प्रकारको काठ भएको रूख) तन्न थियो । धम्मवती गुरुमांले त्यो रूख काटेर काठ घलिन (दलिन) बनाउन हुन्छ भनेर सोचेको तर जग्गा विक्रेताले नै पहिल्यै सबै काटेर लगेको बताउनु हुन्छ ।

केही अन्य उपासक उपासिकाले पनि सहयोग गर्‍यो । यस प्रकार श्रद्धालु उपासक उपासिकाको सहयोगबाट जसो तसो गरी एउटा हल, एउटा सुत्ने कोठा र एउटा भान्सा कोठा भएको ४२ फिट लम्बाई र २१ फिट चौडाई भएको एकतले विहार निर्माण भयो ।

यो विहार निर्माण भईरहेको दिनहरूमा महाप्रज्ञा भन्तेले गुरुमांहरूलाई सँगै भिक्षा लगी अन्न पानीको व्यवस्था गरेर गुण लगाउनु भएको कुरा धम्मवती गुरुमां स्मरण गर्नुहुन्छ ।

यो विहारको नामाकरण गर्नेबेला महाप्रज्ञा भन्तेले 'धम्मवती विहार' राख्ने सुझाव दिनु भएको थियो । तर कसैले एउटा व्यक्तिको नाम राख्नुमा विरोध गरेका थिए । हेरालानी नामकी एउटी उपासिकाले धर्मवती गुरुमांको कीर्ति भएकोले 'धर्मकीर्ति' नाम राख्ने राम्रो होला भनी विचार दिएका थिए । यही मनाशिव लांगी 'धर्मकीर्ति विहार' को नाउँमा वि.सं. २०२२ बैशाख २६ गते शनिवारका दिन विहारको समुद्रघाटन गरियो ।

२०२२ सालमा धर्मकीर्ति विहार स्थापना भएदेखि विहारको जन्मदिन कार्यक्रममा हेराकाजी राजकर्णिकार परि वारले जलपान तथा केशरीलक्ष्मी परिवारबाट भोजन दानको प्रबन्ध आजसम्म पनि भईरहेको कुरा उल्लेखनीय छ ।

स्थापना भएदेखि विस्तारै विभिन्न उपासक उपासिकाहरूको श्रद्धा स्वरूप धर्मकीर्ति विहार भवन विस्तार हुँदै गयो । कोठा, तल्ला, हल थपिँदै गयो । हाल पुरानो भवन पुरै भत्काएर २०५९ सालमा श्रद्धालु उपासक भाइराजा तथा उपासिका बसुन्धरा तुलाधरको सहयोगमा नयाँ भवन निर्माण भएको छ । (हेर्नुस् "चिरं तिष्ठतु सद्धम्मो"- रीना तुलाधर) धर्मकीर्ति विहार हालको अवस्थामा निर्माण भएपछि धम्मवती गुरुमांले आफ्नो नाममा रहेको यो जग्गा तथा भवन 'धर्मकीर्ति संरक्षण कोष' को नाममा नामसारी गरी, सम्पूर्ण भन्दाको काम रीतपूर्वक पुऱ्याई धर्मकीर्ति विहारलाई संस्थागत बनाउनु भएको छ । यो विहार बुद्ध शासन चिरस्थायी गर्नको लागि एउटा आधारशिला भएर रहीरहने विश्वास छ । ■

(नोट: यो लेख धम्मवती गुरुमांसँगै को प्रत्यक्ष मौखिक अन्तर्वाताको आधारमा लेखिएको हो - लेखिका)

भोजपुर टक्सार यात्रा संस्मरण

■ महिन्द, विश्व शान्ति बौ.शि.

पृष्ठभूमि

केन्द्रीय बुद्ध जयन्ति समारोह समितिको आयोजनामा २५५० औं बुद्ध पूर्णिमा कार्यक्रमको लागि उपत्यका बाहिर पठाउने सिलसिलामा यो वर्ष भोजपुरको टक्सार-५ मा म र जनक भन्ने जाने इच्छा गर्थौं। बुद्ध जयन्तिको लागि म पनि सहभागी हुन पाएँ, अति खुसि लाग्यो। आफुले सिकेका ज्ञानलाई बहुजन हित र बहुजन सुखको निमित्त जनमानस सामु पुऱ्याउन पाउँदा अति वानन्दको अनुभूति भएको थियो। हाश्रो बुद्ध जयन्ति मनाउने कार्यक्रम स्थल भोजपुरको टक्सार-५ मा थियो। हामीले त्यहाँ पुग्न हवाइ यात्रा, पैदल यात्रा जस्ता यात्राहरू गर्न जरुरी थिए। यति मात्र नभई हाश्रो यात्रा नौलो ठाउँको भएकोसे पनि अझ बढि रमाइलो हुने छाँट देखिन्थ्यो। न हामीलाई ठाउँ थाहा थियो न बाटो। अग्रजहरूको सुभाबको आधारमा हामीले भोजपुर टक्सारको यात्रा गर्ने आँट गर्थौं। बुद्ध जयन्ति वैशाख ३० गते शनिवारको दिन भएता पनि हामी वैशाख २६ गते मंगलवारकै दिन जाने सुरसार गर्थौं।

काठमाण्डौ देखि तुम्लिङसम्म

वैशाख २६ गते हामी काठमाण्डौ देखि तुम्लिङ टार सम्मको यात्रा गर्ने भयो। बिहान सर-सामान मिलाई पूर्व निर्धारित समय अनुसार हाश्रो उडान ११ बजेको थियो। त्यसैले हामी १० बजे १ घण्टा अगावै एयर पोर्ट पुग्यौं। हाश्रो जहाज ठिक समयमा ११ बजे उड्यो। करिब ४५ मिनेट अवधिमा हामीलाई जहाजले तुम्लिङटारमा लगेर ओराल्यो। हामी चढेको जहाज पुरानो परेछु न्या रे। सबैले कान सुमसुम्याउन थाल्यो। तुम्लिङ टारबाट टक्सार पुग्दा सम्म पनि मेरो कानले हवाइ यात्रा सम्भना गराइ रहन्थ्यो। तुम्लिङ टारमा ओर्लेपछि हामीले गोविन्द शाक्यलाई भेट्यौं। गोविन्द शाक्य हामीलाई कुरीरहन भएको रहेछ। त्यहाँ हामी ओर्लना साथ ११-१२ बजेको प्रचण्ड धामको तापले गर्दा हाश्रो पुरै बस्त्र भिजन थाल्यो। हाश्रो सामान करिब ३५-४० के.जी. बराबरको थियो। त्यसैले हामीले गोविन्द शाक्यलाई एकजना भरियाको व्यवस्था गरिदिन अनुरोध गर्थौं। हाश्रो लागी एक जना बुद्ध भरिया मिल्यो। तुम्लिङ देखि टक्सार सम्म नै पैदल यात्रा गर्नु पर्ने हुनाले हाश्रो पथ प्रदर्शक पनि भरियाले नै गर्नु पर्ने थियो। लेकको बाटो पानी पर्ने सम्भावना थियो। त्यसैले हामीले ३ मिटर प्लाष्टिक किन्यौं र आधा आधा बाढ्यौं यसरी हामीले सामान बोक्न भरिया र फरीबाट बच्न प्लाष्टिकको व्यवस्था गरी वरुण कोशी नदिको उकालो तर्फ हानियौं पैदलयात्रा मध्याह्नको समय, प्रचण्ड गर्मी त्यो पनि पहाड चढेर जानु पर्दा

हामी पसिनाले निपुक्क भयौं। करिब मध्य पहाड तिर पुगेको थियो न्यारे। पानी पर्ने छाँट देखिन थाल्यो। पानीका छिट्टाहरू वर्षन थाल्यो तर अटुट रुपमा भने पानी परेन। हामी देउराली, झ्याउँ-पोखरी हुँदै साङपाङ जाँदै थियौं। बाटोमा एककासी पानी दकिँयो। हामीले हतन पत्त आफूसंग भएको प्लाष्टिक ओढेर पानीबाट बच्ने जमर्को गर्न थाल्यौं। तर धेरै नै पानी परेकोले हाश्रो कम्मर माथिको भाग बाहेक सबै भिज्यो। त्यसपछि हामी तीनै जना फरीमा रूद्धै हिँड्यौं। फरीमा रूद्धै हिँडे पनि पिडाको अनुभूति भएन फन रमाइलो पो हुँदो रहेछ। यसरी नै जाँदै थियौं बाटोममा पेमा लामा भन्ने व्यक्तिसंग परिचय भयो। उसको सहयोग पाएर हामी साङ पाङमा नै बास बस्यौं। हामी संगै गएका त्यस भित्रले एउटा घरमा गएर हाश्रो परिचय दिँदै- "वहाँहरू काठमाडौँबाट बुद्ध जयन्तिको लागि आउनुभएको रहेछ। आज वहाँहरूको बास यहाँ हुन्छ होला। वहाँहरू भोजपुर टक्सार पुग्न पर्ने रे।" भन्दै हाश्रो परिचय टुंग्याउनु भयो र हामीलाई त्यस घरमा रहेका बुडी आमाले चिया खुवाउनु भयो। त्यस दिन साङपाङ को हेल्थ पोष्टमा हामीले रात बितायौं। राईहरूको बाहुल्यता रहेको साङपाङ गाउँ डाँडामा रहेछ। हामीले त्यस दिनको यात्रा ४ बजे नै टुंग्यायौं। साङपाङ बासीलाई हामीले आफूसंग भएका पुस्तकहरू बाँड्यौं। यतिञ्जेल सम्ममा हामीले ठाडो उकालो काटिसकेका थियौं। त्यस दिन बेलुकि हामीले राईहरूको चण्डि नाच हेर्ने अवसर पनि चुकाएनौं।

साङपाङ देखि टक्सार सम्म

२७ गते बिहान ४ बजे नै हामीलाई भालेको आवाज र घडीको घण्टीले ब्युँझायो। हातमुख धोइवरी भोजपुर टक्सार पुगनुपर्ने लक्ष्यका साथ हिँड्ने सुरसार गर्थौं। तीनै जना बिहान ५ बजे साङपाङलाई Bye Bye गर्दै मफवा हुँदै १० बजे तिनतले पुग्यौं। अटुट रुपमा हिँड्दाहिँड्दै हामी थकित भैसकेका थियौं। पेटमा मुसा कराई सकेको थियो। त्यसैले हामीले तिनतलेकै एउटा घरमा भोजन अर्डर गर्थौं। तिनतले देखि सुन्तलेको बिचमा घना जंगल रहेछ। त्यस जंगलमा भालु छ भन्ने कुरा सुन्दा आङ नै सिरिङ भएर आउँथ्यो। हामी ३ जना भोजन सकिए पछि केहि क्षणको विश्राम पश्चात् अधि बढ्यौं। जंगल बाक्लो रहेछ, अनुमान लगाउदा त्यस जंगल अति पुरानो जस्तो देखिन्थ्यो। बुढो स्वहरू एकको माथि अर्को छिट्टिरहेका थिए। बाटोमा अवरोध हुने गरि स्वहरू ढलिरहेका थिए। नौलो कुरा जंगलको बीच भाग तिर ठाउँ ठाउँमा हरिया सुन्दर चउरहरू थिए। हामीले विश्रामको लागि यी चउरहरूको

प्रयोग गर्नु र आफ्नो क्यामेरामा कैद गर्नु। सुन्तले पुग्न अधिका बाटोहरू मोटर बाटो जस्ता चौडा थिए। तर मोटर बाटो होइन रहेछ। हामीलाई यतै तिर फेरी पानीले चुट्टन सम्म चुट्ट्यो। पानीमा रूइँदै हामी दिउँसो १ बजे सुन्तले पुग्यौ। सुन्तलेमा हामी पानी बाट बच्च एउटा घरमा छिऱ्यौ। संयोगवस त्यो घर होटल रहेछ। हामीले चिया मगायौ। हामीले चिया पिउन सक्नुजेल सम्ममा पनि पानी अडिएन। यसरी पानी अडिएला र हिंडुला भन्ने आशमा बसेमा भोजपुर नपुग्ने निश्चय गर्दै फेरि भरिको पर्वाह नगरी अघि बढ्यौ। सुन्तले बाट रातो माटो चिप्लो बाटो हुँदै साँझ ४ बजे हामी भोजपुर सदरमुकाम पुग्यौ। भोजपुरमा चाहिँ बाक्लो बस्ति रहेछ। त्यहाँ टेलिफोनको पनि सुविधा रहेछ। त्यहाँबाट हामीले भोजपुर आइपुगेको खबर काठमाडौँ विहारमा पठायौ। भोजपुर त पुग्यौ तर अझै पनि हामी पुगनुपर्ने स्थानमा पुगेका थिएनौ। त्यसैले हामीले स्थानिय बासिन्दा संग टक्सार कताबाट जाने भनेर सोध्यौ र सिधै ओरालो लाग्यौ। हामी ओरालो जाँदै गर्दा बिच बाटोमा एक जना शाक्य थरकै व्यक्तिसंग भेट भएको थियो। त्यस व्यक्तिको नाम थाहा भएन वहाँले नै हामीलाई विहार सम्म पुऱ्याउनु भयो। हामी ५ बजे विहार पुग्यौ। यसरी हामीले काठमाडौँ देखि तुम्लिङटार, झ्याउँ पोखरी, साङपाङ, मभुवा, तिनतले, सुन्तले हुँदै भोजपुर टक्सार सम्मको यात्रा पूर्ण गर्नु। हामी भन्तेहरू र श्रद्धालु उपासक-उपासिका २७ गते बेलुकि हामी भन्तेहरू विहारमा आइपुगेको थाहा पाई थुप्रै उपासक-उपासिका र बच्चाहरू विहारमा आए। सबै उपासक-उपासिका र बच्चाहरू भन्तेहरू आएको देखि खुसी देखिन्थे र वन्दना गर्दथे। कोहि उपासक-उपासिका हाम्रो परिचय, कोहि हाम्रो सु-स्वास्थ्य त कोहि काठमाडौँको हाल खबर सोध्दथे। यसरी उपासक-उपासिकाहरू भन्तेहरू आएको देखि प्रफुल्लित भएको देख्दा हामीले यात्रा अवधिमा भेलेका दुःख, पिडा र कष्टलाई पनि बिर्सिँयौ। भोलिपल्ट देखि बिहान, दिउँसो र बेलुकि नै उपासक-उपासिकाहरू विहारमा आइरहन्थे। आफूलाई फुसंद मिलेको समयमा आउंथे, छलफल गर्थे र विदालिँदै जान्थे। यसरी नै वैशाख पूर्णिमा नजिकिँदै थियो। त्यसैले २९ गते सन्ध्या कालिनमा प्रभात फेरि भनेर जाने उनीहरूको परम्परा रहेछ। जसको उद्देश्य भोलि बुद्ध पूर्णिमा हो भनेर गाउँ बासिलाई सचेत तुल्याउने रहेछ। हामी पनि प्रभात फेरीमा सहभागी भयौ।

३० गते बुद्ध जयन्ति भव्यताका साथ मनाउने सोच थियो। तर मौसमले धोका दिएको कारण सोचे जस्तो हुन सकेन भनि स्थानिय सदस्यहरू भन्दै थिए। बिहान सबैरे देखि उपासक-उपासिकाको चहल पहल थियो। करिब ६ बजे देखि शुरु भएको कार्यक्रम ज्ञानमाला भजन, आसन ग्रहण, शील

प्रार्थना, बुद्धपूजा, मन्तव्य, कविता वाचन, प्रवचन र पुञ्जानुमोदन गरि विहानको कार्यक्रम टुंग्याइयो। दिउँसो रथ सहित नगर परिक्रमा गर्ने कार्यक्रम थियो। बदलिँदो मौसमको कारण उल्लेख्य मात्रामा उपासक-उपासिकाहरूको उपस्थिति हुन सकेन। हामीले कम उपासक-उपासिकाको बावजुद पनि बाजा गाजाका साथ रथ सहित नगर परिक्रमा गरि सफलतासाथ बुद्ध जयन्ति मनायौ।

टक्सार बासिको दुःखेसो

कुनै समयमा बाक्लो बस्ति रहेको टक्सार बजार अहिले सुनसान भएको छ। विवेकानन्द, शाक्यानन्द, सुबोधानन्द जस्ता अग्रज भन्तेहरूको जन्मथलो टक्सार बजार अहिले भन्तेहरूको अभावले छुटपटाइरहेको छ। हामी त्यहाँ रहँदासम्म पनि हामीलाई भेट्न आउनेहरू यहि गुनासो गर्दै थिए। त्यहाँका बासिन्दाहरू प्रायः बसाई सरी धरान, विराटनगर, चैनपुर र कोही काठमाडौँ गएको दुःखेसो स्थानीय बासिन्दाहरू सुनाउँदै थिए। ढाका र खुकुरीमा प्रसिद्ध टक्सार बजार अहिले एकाएक सुनसान हुँदै गईरहेकोले यहाँ रहेका अधिकांश घरहरू खाली छन् भने कुनै घरको भग्नावशेष मात्र बाँकि रहेको छ। अझ पनि बसाई सरि जाने सुरसारमा रहेका व्यक्तिहरू रहेको कुरा पनि हामीलाई सुनाउन स्थानिय बासिन्दाहरू चुकेनन्। यदि यसरी नै टक्सार बजारको बासिन्दा घट्ने क्रम नरोकिएमा “कुनै समयमा टक्सार भन्ने पनि गाउँ थियो रे” भन्ने भनाइ नरहला भन्न सकिन्न। त्यहाँको मुख्य समस्या भनेको विद्युत र यातायात रहेछ। बैकल्पको रूपमा त्यहाँ सोलारको प्रयोग गरिँदो रहेछ भने यातायात व्यवस्था नभएको कारण सामानको मूल्य अति उँचो थियो। यसरी यावत समस्याहरूको कारणले गर्दा टक्सार बासीहरूको बसाई सरी जाने क्रम जारी रहेको हो। यस्ता समस्याहरूको बावजुद पनि त्यहाँका उपासक-उपासिकाहरूले भन्तेहरूको अनुपस्थितिमा विहारमा गई पर्व पिच्छे कार्यक्रमहरू गर्दै बुद्धधर्मलाई चिरस्थायी गराइरहेको कम अति नै प्रशंसा गर्न योग्य र सराहनीय छ।

अन्ततोगत्वा हामीले हाम्रो बुद्ध जयन्ति कार्यक्रम भोजपुर टक्सारमा सफलता साथ मनायौ। त्यहाँ रहेका उपासक-उपासिकाहरूको श्रद्धाले गर्दा हामीले त्यहाँ हप्ता दिन बिताउन सक्यौ। अझ केहि दिन बस्न हामीलाई अनुरोध गर्दै थिए। तर हामीले आफ्नो अध्ययनलाई निरन्तरता दिनुपर्ने हुनाले सम्भव भएमा पछि आउने आशवासन दिँदा जेष्ठ ३ गते बुधवारको दिन नेपाल वायु सेवा निगम मार्फत हामी काठमाडौँ फर्किने भयौ। थुप्रै उपासक-उपासिकाहरू एयर पोर्ट सम्म विदाइ गर्न आएका थिए। हामी टक्सार बासीको आयु आरोग्यको कामना गर्दै काठमाडौँ फर्क्यौ।

समाजको विकासमा धर्मको महत्व-३

■ डा. गणेश माली

समाजको विकासको काम अवरूढ गर्न वा सामाजिक स्थितिलाई अवनति तिर लैजाने कारक तत्वको रूपमा मान्छे जातिले गरी आएका स्वभाव जन्य दोष-युक्त व्यवहारहरू यस प्रकार छन् :

१. पाशविक प्रवृत्ति तथा व्यवहार

मान्छे जातिलाई समाज बनाएर बस्ने जनावर (Social Animal) पनि भनिन्छ, हुनपनि लाखौं वर्षसम्म अन्य जनावरहरू सरह जंगलमा हूल बाँधेर, अझ जनावर बाट आफूलाई रक्षा गर्न ओडारहरूमा जाति बनाएर बस्ने आदि अनेकन् सुरक्षाका उपायहरू अपनाई अन्तमा नदि किनारमा अन्नखेति गरी दूध र मासुको लागि जनावरहरू पाली, जंगली सिकारी जीवनबाट अलि भिन्न सभ्य बनाउँदो जीवन व्यतित गरी आएका हुन् ।

कसरी प्राचीन सभ्यताबाट अगाडि बढ्दै आजको अवस्थामम्म यस जाति आइपुगे यसको लागि मानव सभ्यताको इतिहास अध्ययन गर्नु जरुरी छ । सभ्यताको बाहिरी रूप बदलिँदै गएपनि आखिरमा भित्री मनोवृत्तिहरू जुन प्राणीहरूको पृथ्वीमा उत्पत्ति काल देखि विकसित हुँदै आएका हुन्, सारांशतः उही पाशविक प्रवृत्तिहरू नै रहेका छन् ।

पाशविक प्रवृत्ति भन्नाले १. सुरक्षाको लागि हूल (दल) बाँधेर बस्ने २. आइलाग्ने माथि संयुक्त रूपमा जाइलाग्ने ३. आफ्नो सुरक्षामा खतरा सावित भएको वा हुन सक्ने शत्रु लाई दमन गर्ने ४. प्राकृतिक शक्तिलाई वा आफै दलमा पनि अधिक बुद्धि र बल भएको नेतामा भक्ति गर्ने, ५. बढी शक्ति, धन, ऐश्वर्य को चाहना गर्ने ६. अन्य जाति वा देश माथि चढाई गरी उनीहरूलाई दासबनाई काम गराउने ७. आफू र अरुमा विभेद गरी काम, क्रोध, लोभको वशमा आफू भन्दा निर्बलहरू लाई दवाउने र आफूभन्दा बलिया लाई मान गर्ने । यस्ता प्रवृत्तिहरूकै कारण समाजमा अशान्ति भैरहने हुँदा यस्तै प्रवृत्तिहरूलाई सुधारण हेतुले विचारकहरूले धर्महरू निकालेका हुन् । प्रायः सबै जसो धर्मले मान्छेलाई सम दर्शी बन्न, अरुलाई आफू नै ठान्न र व्यवहार गर्न, मैत्री र करुणा युक्त भई उपकार गर्न, हिंसा नगर्न, चोरी, व्यभिचार नगर्न, फटाहा कुरा नबोल्न, मादक पदार्थ नखान, र सत्य वा यथार्थता लाई जान्ने प्रेरणा दिन्छन्, यसरी पाशविक प्रवृत्तिलाई मानवीय प्रवृत्तिमा बदल्न खोज्छन् ।

पाशविक प्रवृत्तिकै सिलसिलामा जन्म लिने ममताले मेरो तेरोको भेद गराउँछ भने अहंकारले घमण्ड, आफूलाई श्रेष्ठ र अरुलाई तुच्छ बनाउने प्रेरणा दिन्छ । यसैबाट उत्प्रेरित भएर जातीय र धार्मिक युद्धहरू पनि हुन्छ, आफूलाई श्रेष्ठ बनाई अरुलाई तुच्छ बनाउने चारवर्ण हरूको पनि स्थापना हुन्छ, विखण्डनवादको सिलसिलामा उठेका वादहरू, मतहरू र सामाजिक व्यवस्थाहरूलाई लिएर, राष्ट्र जाति र वाद तथा व्यवस्थाको नाममा स्वार्थ संघर्षहरू चलीरहन्छ । रागद्वेष मोह काम क्रोध लोकको रूपमा मान्छेजातिको मनोवृत्तिको अभिन्न अंग जस्तै बनीसकेको पाशविक प्रवृत्ति (मार) माथि विजय पाउन धर्महरूलाई पनि निककै मेहनत गर्न आवश्यक भई रहेको छ ।

(ख) विखण्डन

'तेरो र मेरो' भन्ने विखण्डन को फलस्वरूप, मान्छे जाति अनेक जाति, वाद, धर्म, वर्ण, जातपात, राष्ट्रियता, आदिमा विखण्डित भएका छन् । विखण्डनकै कारण अनेक प्रकारका दल बन्दी गूटवन्दी र द्वन्द्वहरू चर्कीरहन्छन्, विखण्डन वाद कै कारण जग्गा, जमिन, घर, खेतहरू बाड चुंड भई अनेक थरका भगडा हरु हुने गर्छन् । यसकै कारण धनी र गरीब, शक्तिशाली र शक्तिहीन, निस्कीरहन्छन् र सबभन्दा तल्लो स्तरका भिखारी र दलित हरू पनि निस्कीरहन्छन् । विखण्डनमा अव्यस्त भइसकेका मान्छे जातिले, सर्व धर्म सम भाव, सम दर्शिता, मैत्री करुणा मुदिता र उपेक्षा को व्यवहार आदि धर्मका कुराहरूलाई एक कान बाट भित्र पठाई अर्को कानबाट निकालेर छोड्छन् ।

क्रमशः...

सुश्री तारादेवी तुलाधरयात सम्मान यात

अन्तर्राष्ट्रिय रक्तदाता दिवस, जुन १४, २००६

युन धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी, स्वास्थ्य कमिटीया सक्य दुजः तारादेवी तुलाधरयात हतेस्या जुल । ताई नितै स्वास्थ्य क्षेत्रे समाज सेवा याग च्वना दीम्ह धर्मकीर्ति स्वास्थ्य कमिटीई निःशुल्क स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन यायेत माबव तिनः ज्या च्वना दीम्ह बयुक्तयात नेपाल स्वइ डोवर एसोसियसन नेपाया न्हापम्ह मिसाम्ह रक्तदाता कय हम् खः । बयुकल वि स २०१८ साल न्हापा हि-दान बियादीगु खः ।

योगाभ्यास विधि - १९

रेकी, योगा शिक्षक एवं प्रा.चि. डा. गोपाल प्रधान
रेकी वैकल्पिक उपचार केन्द्र, भोटाहिटी, काठमाडौं - ४२२४०८५

उच्च रक्तचाप (High Bloodpressure) विशेषाङ्क भाग- १

गत अंकमा मधुमेह रोगका बारेमा जानकारी गराएका थियौं । यस अंकबाट क्रमशः उच्चरक्तचापबारे जानकारी र निदान एवं नियन्त्रण बारेमा जानकारी गराउन लागेका छौं ।

उच्च रक्तचाप भन्ने वित्तिकै शारीरिक एवं मानसिक तनावका कारण लाग्ने रोग भनी बुझ्नु पर्दछ । यो रोग मानव शरीरमा दुई वटा कारणले लाग्दछ । पहिलो कारण दिन चर्यामा गलत आहार-विहार, रहन-सहन र दुर्व्यसनका कारण हो भने दोस्रो कारण वंशानुगत कारण हो । उच्चरक्तचापका लक्षण कसैलाई एकै पटक देखा पर्दछ भने कसैकसैलाई विस्तारै विस्तारै देखा पर्दछ, सम्भवतः यो रोग महिला, पुरुष दुवैलाई ३५ देखि ४० वर्षबाट लक्षणहरू देखा पर्न थाल्दछ तर हाल आधुनिक रहन-सहन र खानापानका कारण युवापिढीहरूमा पनि यस रोगका लक्षणहरू देखा पर्न थालेको छ । विश्वमा आधुनिक औषधि विज्ञानका खोजकर्ताहरूले यस रोगमा यस रोगले दिनानुदिन विकराल रूप लिइ रहेको छ । यस रोगद्वारा लाग्ने रोगहरू जस्तै हृदयघात, पक्षघात मृगौलाको समस्याका साथै मनोकाङ्क रोगहरू बढिरहेको छ । हालसम्म वैज्ञानिकहरूको खोज अनुसार यस रोगलाई नियन्त्रण मात्र गर्न सकीरहेको छ र सोका लागि आजीवन औषधि खानु पर्दछ । विश्वका मानव जातिहरूले यस रोगबाट मुक्ति कहिले पाउने हो, मानव जातिहरूलाई चेतना कहिले आउने हो किनकी उदाहरण स्वरूप केही कथाहरू यहाँ प्रस्तुत गर्न लागेको छ ।

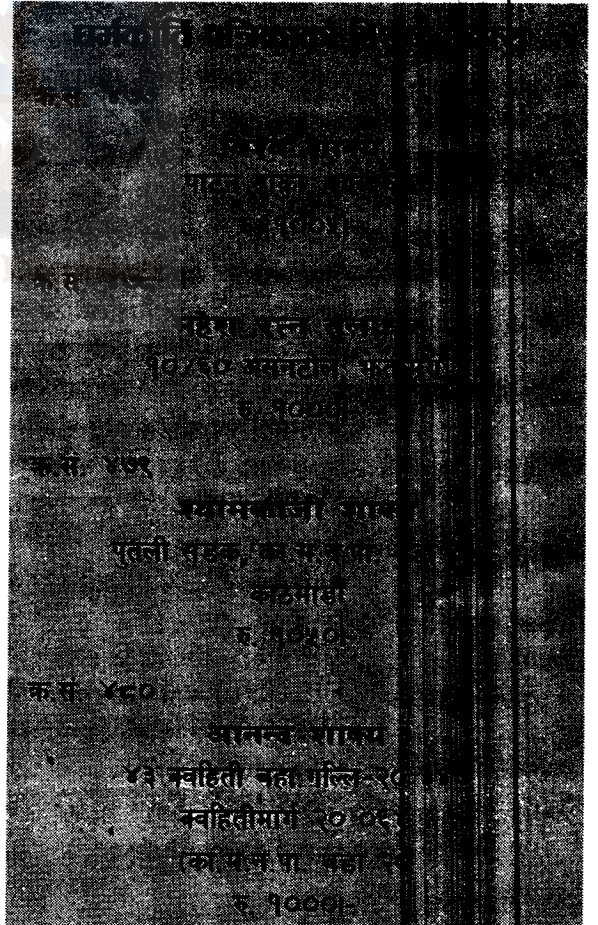
एक जना ४०-५० वर्षको असल व्यक्ति केही क्षण अगावै आफ्नो दैनिक कार्यमा व्यस्त थियो । उहाँमा आफ्नो दिनचर्यालाई तदारुकताका साथ सम्पन्न गर्न हतार थियो । तर प्राकृतिक विडम्बना केही क्षणमा उ छ्वाति समातेर चिच्याउन लाग्यो, साथै पिडाले छुटपटाउन लाग्यो । उहाँको परिवारहरू र छिमेकीहरू अवाक भए तत्काल उहाँलाई उपचार केन्द्रमा लगियो तर धेरै ढिलो भइसकेको थियो, उपचारकहरूले उहाँलाई मृत घोषणा गरे र मृत्यु प्रमाणपत्रमा उहाँलाई हृदयाघात (Heart Attack) भनी उल्लेख गरेका थिए । उहाँका परिवारहरू र छिमेकीहरू अचम्भित भए किनकी यस्तो हृदय विदारक रोग लागेर पनि उनीहरू अनभिन्न थिए, उहाँका परिवारहरूलाई उहाँको अज्ञानतामा ठूलो पछुताउ भयो किनकी उहाँको परिवारमा उच्चरक्तचाप वंशानुगत समस्या थियो । उहाँको अज्ञानता भन्नु वा हेलचक्र्याई भनौं एउटा असल व्यक्तिको युवा अवस्थामा जीवन लीला समाप्त भयो । अब कथा

दोस्रो-

एक जना समाजका प्रतिष्ठीत व्यक्ति दैनिक व्यवसायमा इमान्दारीतापूर्वक नियमित कार्यहरू संचालन गर्दै थियो, एक दिन उहाँको छातिको देब्रे भागमा पिडा हुन थाल्यो, तत्काल उहाँले आफ्नो सहयोगीहरूका साथ उपचार केन्द्रमा पुग्नु भयो, तत्काल उहाँको उपचार गरियो, उहाँले उपचारकको निर्देशन अनुसार दैनिक जीवनमा परिवर्तन ल्याउनुभयो र निर्देशन अनुसार औषधि सेवन गर्नुभयो । र, उहाँ सदैवको लागि स्वस्थ एवं दीर्घायु बन्नु भयो । यस कथाअनुसार हामीले के बुझ्नुपर्छ भने कुनै पनि समस्या विकराल हुँदैन जब हामी समस्यालाई हेलचक्र्याई गर्दौं र निर्देशन अनुसार पालना गर्दछौं ।

अब कथा तेस्रो- ...

क्रमशः

धर्मकीर्ति अडियो / भिजुअल कमिटीको आर्थिक विवरणः

प्रस्तुती- रोशन काजी तुलाधर

१. बुद्धपुजा VCD बनाएको २५० थान परित्राणपाठ VCD बनाएको १५० थान विमोचन / जलपान खर्च बुद्ध पुजा VCD २०७ थान बिक्री परित्राणपाठ VCD १०१ थान बिक्री परित्राणपाठ VCD ६ थान बाँकी पैसा आउन बाँकी २५ सेट को	१५७५०।- १३२००।- २४१०।- १८६३०।- १४१४०।- ८४०।- ५७५०।-	३९३६०।- ३९३६०।-
--	---	--------------------

- यसमध्ये १० सेट उपहार प्रदान गरीएको र ८ सेट बिग्रेको छ । जम्मा आम्दानी रु. ८०००।-

२. परित्राणमाला क्यासेट बनाएको १२०० थान परित्राणमाला CD बनाएको २०० थान विमोचन / जलपान खर्च क्यासेट बिक्रीबाट CD बिक्रीबाट सामान बाँकी (CD-१०० थान क्यासेट ५० थान)	५५७५०।- ७६५०।- ११५००।-	३६०००।- १३०००।- ४२००।- ७४९००।- ५३२००।-
---	------------------------------	--

- यसमध्ये ३५ थान क्यासेट १५ थान CD उपहार प्रदान गरिएको छ । जम्मा आम्दानी रु. २१,७००।-

३. प्रातः बन्दना क्यासेट ३०० थान बनाएको प्रातः बन्दना CD १०० थान बनाएको क्यासेट बिक्री भएको २८० थान CD बिक्री भएको ९० थान	१४०००।- ८१००।-	९०००।- ६५००।- २२१००।- १५५००।-
--	-------------------	--

- यसमध्ये २० थान क्यासेट, १० थान CD उपहार प्रदान गरिएको छ । जम्मा आम्दानी रु. ६६००।-

• उपरोक्त १, २, ३ बाट भएको कुल आम्दानी	३६३००।-	
• अडियो/भिजुअल लाइब्रेरी सदस्यता शुल्कबाट	१५००।-	
• अडियो/भिजुअल लाइब्रेरी सेवा शुल्कबाट	११५।-	
• अभिधम्म VCD बिक्री १ थान	२३०।-	
• डा. रिता कमल तुलाधरबाट दान	८००।-	
• अभिधम्म (भाग i, ii, iii, vi.) VCD बनाउन खर्च		१२००।-
• विहारका विविध कार्यक्रम रेकर्ड भिडियो खर्च		४२००।-
	३८,९४५।-	५४००।-

- यसरी हालसम्मको कुल रु. ३३,५४५।- संचय भएको छ ।

यो पनि जानीराख्ने राम्रो ...

शान्ति प्राप्तिको बाटो

■ देवेनकुमार

हामी सबै शान्ति प्राप्त गर्न कताकता भौतारिन्छौं। तीर्थव्रत, दानजप गर्छौं, तर पनि मनले शान्ति पाउन सक्दैन। त्यसको मूलकारण बोध नहुन्जेलसम्म हाम्रो मनमा रहेको जिज्ञासा, खुल्लुली, चञ्चलता दूर हुँदैन। शान्ति मानसिक अनुभूति हो। अनुभवबाटै महसुस हुने कुरा हो। त्यसैले एकाग्रचित्तले आफ्नो कर्तव्यपथमा लाग्नुपर्दछ। राम्रो कार्य गर्नुपर्दछ। त्यस्ता कार्य गर्ने समयमा नराम्रा कुरा वा विषय खोतल्नुहुन्न। जसले हाम्रो मनमस्तिष्कमा नराम्रो प्रभाव पार्दछ।

एकदिन स्वामी विवेकानन्दकहाँ एक युवक आएर आफूले धेरै धार्मिक तीर्थाटन गरेको, पूजापाठ गरेको, साधुसन्तको प्रवचन सुनेको तैपनि मनमा शान्ति नभिलेको कुरा व्यक्त गरे। युवकको सबै कुरा सुनेपछि स्वामी विवेकानन्दले भने, 'सबैभन्दा पहिले आफ्ना कोठाका सबै झ्याल खुला गर। छिमेकका सुमधुर बोली सुन, सहयोगी बन अनि अर्कालाई परेको समस्या र दुःख हटाउन सहायता देऊ, दीनदुःखीको सेवा गर। त्यसबाट नै तिमीलाई शान्ति मिल्छ।'।

त्यसपछि युवकले मनमा शंका उब्जाउँदै सोध्यो, 'यदि रोगीको सेवा गर्दागर्दै म नै बिरामी परें भने के गर्ने?' त्यसपछि स्वामीजीले जवाफ दिए, 'तिम्रो जिज्ञासाले के आशंका उब्जाउँछ भने तिमीमा राम्रा पक्षबाट प्राप्त हुने सुखद अनुभूतिलाई भन्दा खराबी पक्षलाई अधि तेस्योएर पीडाबोध गर्ने प्रवृत्ति हुनुपर्छ। त्यस्तो प्रवृत्ति रहेसम्म कहिल्यै शान्ति मिल्दैन। केवल असल कार्यमा तल्लीन रहनुपर्दछ। तब मात्र शान्तिको मार्ग पहिल्याउन सकिन्छ।'।

यसरी स्वामी विवेकानन्दको उत्तरले युवक मनको शंका निवारण गरी शान्ति प्राप्त गर्ने तरिका जान्न सफल भयो। हो, हामीले पनि आफ्नो सत्यता, धर्म र कर्तव्यलाई साथ रहन दिनुपर्दछ। संसार सत्य र धर्ममै अडेको छ। त्यसैले हामी सत्यकामी भयौं यहाँबाट सत्य हट्दैन, सत्य नहट्नु भनेको शान्ति रहिरहनु हो। मारकाट र हिंसा त्यागी सत्यको अनुसरण गर्ने हो भने शान्ति प्राप्त हुन्छ, तर त्यसको ठीक उल्टो व्यवहार गर्ने हो भने यहाँ दुःख, भ्रैभगडा, भ्रमेला, अशान्ति भन्नै भागिन पुग्दछ। त्यसैले सत्य बोलौं, सत्य काम गरौं, कसैलाई चोट नपुऱ्याऔं, तबमात्र शान्ति मिल्दछ।

(साभारः अन्नपूर्ण पोष्ट)

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी

धर्मकीर्ति विहार, श्रीघःनघल, काठमाडौं

वि.सं. २०६२ सालको आम्दानी र खर्चको विवरण

प्रस्तुती- श्यामलाल चित्रकार

खर्च		आम्दानी	
विवरण	रु.	विवरण	रु.
१. गुरु पुजामा उपहार खर्च	५,०००।००	ब्याज आम्दानी	२२,६०५।७२
२. सम्मान र सम्झना प्रतिकहरू खरिद	७,६८१।००	सदश्यता शुल्क	६,७३०।००
३. विज्ञापन	२,०००।००	भोल साबुन तालिमबाट बचत	५४६।००
४. लैङ्गीक समानता तालिममा बढी खर्च	१४८।००	पब्लिक स्पिकिङ्ग तालिमबाट बचत	२००।००
५. प्रब्रज्या दिवस कार्यक्रममा बढी खर्च	१,८००।००	माइक्रोवभन तालिमबाट बचत	६०।००
६. प्रकाश वज्राचार्यको शोक सभा	४५०।००		
७. वार्षिक भेलामा बढी खर्च	३२३०।००		
८. स्टेसनरी खर्च	९०।००		
९. ब्याज कर	१,९५४।६४		
	२२,३५३।६४		
खुद बचत	७,९८८।०८		
जम्मा	३०,३४१।७२	जम्मा	३०,३४१।७२

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी

धर्मकीर्ति विहार, श्रीघःनघल, काठमाडौं

वासलात

वि.सं. २०६२ साल चैत्र ३१ को

दायित्व	रु.	रु.	सम्पत्ति	रु.	रु.
ध.बौ.अ.गोष्ठी संचालन कोष		२४६,९४६/७१	बैंक मौज्जात		२४६,३८१/३४
गत वर्षको कोष रकम	२३८,९५८/६३		एक्स सेभिङ्ग एण्ड क्रेडिटको मुद्दति खाता	२००,०००/००	
यस वर्षको बचत	७,९८८/०८		एक्स सेभिङ्ग एण्ड क्रेडिटको बचत खाता	४०,१७६/७१	
अस्थाई प्रब्रज्या कोष		२४,११२/६३	ने.बै.लि. मा बचत खाता	२४,११२/६३	
गत वर्षको बाँकी	२४,११२/६३		बेन्च टेबुल		१०,०००/००
यस वर्षको					
दिन बाँकी		३,२३०।००			
जम्मा	२७१,९५८/३४		जम्मा	२७१,९५८/३४	

ज्ञानि र मैत्री - ८

लेखक: भिक्षु अश्वघोष, अनुवादक: वीर्यवती

त्यहाँ पनि थुप्रै मानिसहरूले घेर्न आए । बच्चाको आमाको ढुक ढुकी बढ्यो डरले । मन थाम्न सकिनन् । आमाको हृदय न हो । त्यस बच्चाको आमाले उनको बुबाको खुट्टा समाटेर रुँदै भनिन्- “बुबा मैले ठूलो गल्ली गर्न पुगेँ । भूठो आरोप लगाउन पुगेँ । मैले वेपचांकमा त्यस भिक्षुको नाम लिएँ । त्यस भिक्षुलाई मैले त चिनेकै थिइन । मेरो बच्चाको बुबा त्यो भिक्षु होइन । अर्कै पुरुष हो । मलाई भन्न अफ्ठ्यारो लागेर मात्र त्यस भिक्षुको नाम लिन पुगेँ । यस्ती भयानक जात्रा होला भनेर मैले सोचेकै थिइन । मलाई क्षमा गर्नुहोस् । मेरो बच्चा ल्याइदिनुस् ।”

छोरीको कुरो सुनी बुबाचाहीको मगजमा भूकम्प जान थाल्यो । उ हतारिएर बाहिर गई भिक्षुको पाऊँ परी क्षमा माग्दै बच्चा लिए । भिक्षुले सोध्नुभयो- के भयो ? किन बच्चा खोस्न आयौ ? केटीको बुबाले भन्यो- यो बच्चाको बुबा तपाईं होइन । हाम्रो तर्फबाट ठूलो भूल हुन पुग्यो । यो बच्चाको बुबा त अर्कै व्यक्ति परेछ । भिक्षुले भन्नु भयो- ए ! त्यसो पो रहेछ ? यो बच्चा मेरो होइन ? बिहाना तिमीहरू सबै आई भन्दै थियौ, यो बच्चा मेरै हो भनी छोडेर गएका होइनौ ?

गाउँलेहरू सबैले एउटै स्वरले भन्न थाले- तिमी पनि कस्तो बहुमा रहेछौ बिहान नै भन्नु पर्दैन ? यो बच्चा मेरो होइन भनेर ? भिक्षुले भन्नुभयो- तिमीहरू सबै मिलेर कराउन आएको बिला मैले होइन भनेर कसरी भन्ने ? केही नबोल्दा त ढुंगाले हिर्काउन आए । मेरो कुटीमा आगो लगाइदियो । सबैले मेरो दोष भन्थानेर कराउन आए । मनपरी जथाभावी गाली गरेर गए । यसरी तिमीहरू बेहोश भइरहेको बेलामा मैले होइन भनेर विरोध गरेको भए मेरो के गति हुने होला । यो जीवन त सपना जस्तै हो । तिमीहरू सबै आज बिहान विवेक बुद्धि गुमाई कराउन आएका थियौ । (सत्यकी खोज)

सहनु एक ठूलो महापुरुष गुण हो । यसलाई बोधिसत्व गुण भने पनि केही फरक पर्दैन । भगवान बुद्धले क्लेश नाश गर्ने क्रम वा तरिका उपदेश गर्नु भएको कुरा मज्झिम निकायको सब्बा सब सूत्रमा ब्याख्या गर्नु भएको छ । त्यसमा ७ वटा कुराहरू सम्मिलित छन्- संयमी भएर पनि मनको मयल हटाउन सकिन्छ । राम्ररी मनले बुझी अनुभव गरी, खराब व्यक्तिहरूको संगत नगरी, खराब बानी त्यागेर र सहन शक्ति बढाएर मनका

कमजोडीहरूलाई हटाउन सकिन्छ ।

सहर क्लेश हटाउने क्षेत्रमा घाम चर्केकोले अल्छी लाग्यो भन्दै केही काम नगरी बस्ने, पानी परिरहेको छ, फिंगा, लामखुट्टे दुःख दिन्छ, निन्दा मात्र सुन्नुपर्छ आदि भनी विभिन्न निहुँ पारी सहन शक्ति गुमाएर चुपलागेर बस्यो भने जीवन सुखमय हुनेछैन र क्लेश हटेर जाँदैन भनी त्यस सूत्रमा ब्याख्या गरिएको छ ।

माथि उल्लेखित विभिन्न कुराहरू मध्ये धेरैजसो कुराहरू शत्रुसंग रहँदा र शत्रुलाई जित्नको लागि गाली गरे पनि कुटेपनि सहनु पर्छ भन्ने कुरा मात्र उल्लेखित छन् । अरुले गाली गर्दा सहर मात्र पुग्दैन भन्ने कुरा सब्बा सब सूत्रमा उल्लेख गरिएको छ । घाम चर्केको छ धेरै गर्मी सहन सकिदैन भनी बाहिर नगईकन चुपचाप ओछ्यानमा वा झ्यालमुनी उत्तानो परी पंखा चलाई बसि रहेर मात्र कसरी काम सिद्धिन्छ ? जीवन कसरी निर्वाह हुनेछ ? त्यसैले गर्मी नभनी अल्छी नमानी मेहनती बनी आफूले गर्नुपर्ने काम र कर्तव्य यथा समयमा नै पूरा गर्नु पर्दछ । कृषकहरूले गर्मी, वर्षा र जाडोलाई बास्ता नराखी सहर नै खेतीपाती राम्ररी चलाई जीवन बिताइर हेका छन् । फलस्वरूप देश टिकिरहेको छ । उनीहरूले गर्मी सहन सक्दैनौ भनी चुपलागेर बसेका छैनन् । अल्छी भई चुप लागेर बसेका व्यक्तिहरू मात्र दुःखी र गरीब हुन्छन् ।

भोक र तीखा सहन सक्नु पनि एक प्रकारको ठूलो गुण हो । आफ्नो देशलाई माथि उठाउन र देश रक्षा गर्ने कार्यमा भोक तीखा नभनी दुःख सहको र जेलमा लामखुट्टे उडुसको टोकाई सहर जे छ त्यही खाना खाएर सहँदै आएको फलस्वरूप नै ठूलाठूला नेताहरू देशको रक्षक बन्न पाए । सबैको तर्फबाट नेता र राष्ट्रपिता भन्ने मान सम्मान पाउन सफल भए । विश्वले सम्मान गराउन पाए ।

नराम्रो लुगा लगाउन परे पनि असजिलो र टालेको लुगा लगाउन परेपनि सहने क्षमता आफूमा हुनुनै देश सेवा र सन्तोषको कुरो हो । सुखमय जीवनको एक उपाय हो सहने क्षमता ।

देश विकास र उत्थान कार्यमा आत्मनिर्भर हुनको लागि यो सहने गुणधर्म सबैसंग हुन आवश्यक छ ।

क्रमशः

जिगु मिखाय् अश्वघोष भन्ते

■ (प्रेमा) प्रेम लक्ष्मी तुलाधर

पूज्यनिय भिक्षु अश्वघोष महास्थविर यलया वि.सं. १९८४ जेष्ठ ३१ गते सोमवार खुनु यलया ओकुबहाले बा चन्द्र ज्योति शाक्य व मां लक्ष्मी माया शाक्यया कोखं चीधिकःम्ह काय जुयाः जन्म जुया विज्यात ।

श्रद्धेय भन्तेयागु व्यक्तित्व बिषयले हरेक ब्यक्तिपिसं किताबे च्वयातःगु नं दु, न्यना तयागुनं दु, कनातगु नं दु, सियाच्वंगु न दु तर जिगु मिखाय् जिं म्ह स्यूम्हः भन्ते थथे खः ।

वसपोल भन्ते सरल, नरम, तरिकां ध्वाध्वक उपदेश कना बिज्याइम्हः न्ह्याबलें बुद्धं कना बिज्यागु धर्मयात मनन यानाः थुइकाः थगु जीवने बांलाक छ्यले सयकाः आचरण, स्वभाव भिंकेमाः धकाः उपदेश बिया बिज्याइम्ह भन्ते खः । उलिजक मखु मुख्य थगु जीवन व करपिनिगु जीवनयात सुख बिइगु खःसा बानी ब्यहोरा बांलाकेमा, ज्या ढंग दयेका यायेसयेकेमाः नैतिकता दयकेमा, स्यना भन्तु जुइ मज्यू । थमं थूथें करपिन्त नं उपकार जुइगु ज्या यायेमाः धकाः उपदेश बिया बिज्याइम्ह भन्ते खः ।

भन्तेयागु उपदेश न्यनेबले मन याउँसे च्वं तर मन जक याउँसे च्वंकेगु मखु भीसं ब्यवहारे छ्यलाः ज्या यात धाःसा धातयें भन्तेयागु खंन्योपिं जुई ।

भन्ते नं थःगु बानी नं कना बिज्याई गथेकि जिकेः नः तंबययो, भोकेजुइगु बानी दु । जिगु बानी खनीबले जितः मछाःसे च्वनेयो धका भन्तेनं कना बिज्याई । थ्व नं भन्तेयागु च्वछाय् बहःगु विशेषता खः ।

उलिजक मखु भन्तेनं हरेक सफुती सरल, तरिका, नरम भाषा ब्वमिपिनिगु नुगले ध्वाथुईक, थुईक च्वया बिज्याइगु ध्वनं वसपोल यागु तधंगु विशेषता खः ।

न्हापा जिमि मां लक्ष्मी नानी तुलाधरं धयादी कि भन्ते नं मधयाथे च्वंक, मन्यंकुथें च्वंक, मने दुने थ्यंक धवीक धर्म देशना याना बिज्याइगु गुलिजक बांलाः गुलि जक हिसिदु । तर जिगु न्हायपनं ताःगु मखु छु धयादीगु छु हे मथु । तर आः वया जिगु न्हायपनं हे ताःगु बखतें धातयें खः धैगु जिगु मनं ताल ।

अथे जूगुलिं ला जि भन्ते खना तसकं हे प्रभावित जुया । भन्तेयागु उपदेश न्यनेत आतुर जुइगु । छ्यय्याःसा जि धर्मकीर्ति विहारे बाहेक मेगु विहारे उलि मवना । गबलें गबलें मेगु विहारे वनेवले भन्ते दुला मदुला धकाः स्वेगु जिगु बानी हे जुई धुकल ।

न्हापां निसें थःगु बानी नं अथे जूगुलिं भन्तेयागु उपदेश न्यनागु बखते भन हे मनं ध्वाथुल । अथे जूगुलिं जितः अश्वघोष भन्ते तसकं यो ।

३,४ बर्ष दुने गुलि भन्तेयागु उपदेश न्यनागु खः वहे उपदेश अनुसार न्हापा आः लिपाः थें अनुकरण याना भी फुकं ज्ञां दुपिं शिष्य, शिष्यापिं जुईफयमा धकाः आशिर्वाद पवनं च्वना । भी सकसिया योम्हः पूज्य, श्रद्धेय, आदर्शिय गुरू, अभिभावक, “अरगमहा सद्धम्म जोतिक धज” भिक्षु अश्वघोष महास्थविर भन्तेयात ८० दै ब्यंगुया लसताय ताःआयू, निरोगि, समुद्धिया कामना यासे वसपोलयागु धम्मोपदेश न्ह्याबलें न्यनेदयमा धया दुनुगलं निसें वन्दना याना च्वना ।

६४ वर्ष प्रव्रज्या जीवने भन्तेया त्याग व तपस्या खनाः जिगु हृदय दुनेनिसें मैत्री, श्रद्धां जागु “मान पदवी” वन्दना, अभिवादन, भित्तुना, सुभाय, कृतज्ञता जागु शब्द माःहनाः छुःपितं विभुषित याना च्वना । अवश्य नं स्वीकार याना बिज्याइ धैगु मनंतुनाच्वन । ■

न्हापा बाल आभिल्लाई सहयोग

न्हापा मैत्री केन्द्र बाल आभिल्लाई आभिक सहयोग दिनुहे ताताहरूको नामावली सहायक विवरण यस्तो रहेको छः

क्र.सं.	ताताको नाम	सहयोग विवरण
१	भाइराजा तुलाधर, जयनेपाल	₹ ५००००-
२	पूर्णरत्न वज्राचार्य तपस्विवर	₹ २३००-
३	डा. विश्वमान वज्राचार्य, तानसेन	₹ १०००-
४	स्व. पिता निर्यकृष्णको पुण्यस्मृतिमा	
५	रविन्द्रकृष्ण कलाकाल, मासगल्लि	₹ १०००-
६	स्व. पुत्रको स्मृतिमा तीर्थेश्वर मानन्धर	₹ ५००-
७	भाइराजा तुलाधर (लागु साउस, अमन)	₹ ५००-
८	रामप्रसाद पञ्चायति, चन्द्रपोखरी	
९	भन्मदिनाको उपलक्ष्यमा	₹ ५००-
१०	प्रमिला कसाकार ब्याग, पु.२, धान, मासगल्लि	
११	स्त्रवहादुर खड्गी चलाउडो, (अन्नवाहिनी)	₹ १५००-

धर्मकीर्ति विहार

गतिविधि

धर्मकीर्ति विहार मासिक कार्यक्रमको सविनियोजित कार्यक्रम

२०६३ ज्येष्ठ १३ गते, शनिवार ।

विषय- विभिन्न प्रकारका ध्यानहरू

संचालक- श्रद्धेय इन्द्रावती गुरुमां

प्रस्तुति- सुभद्रा स्थापित

यसदिन मदन रत्न मानन्धरले विभिन्न प्रकारका ध्यानहरू विषयमा प्रवचन दिनुहुँदै भन्नुभयो- "ध्यान भावना प्रत्येक व्यक्तिको लागि आवश्यक देखिन्छ । बुद्ध शिक्षानुसार ध्यान नै धर्मको उच्च खुड्किलो मानिन्छ । बुद्ध शिक्षानुसार समथ ध्यान र विपस्सना ध्यान आदि गरी दुई तहबाट ध्यान गरिन्छ ।

समथ ध्यानले चित्त एकाग्र गर्ने कार्य सिकाउँछ भने विपश्यना ध्यानले यस संसारको अनित्य स्वभावलाई प्रष्ट्याउँदिन्छ ।

समथ ध्यानमा ४० प्रकारका ध्यान गरिन्छ ।

ती यसरी छन्-

१. कसिण ध्यान- विभिन्न रङ्गहरू हेरी ध्यान गरिने । यो १० (दश) प्रकारका छन् ।
२. अशुभ ध्यान- हाम्रो शरीरका विभिन्न अशुभहरू हेरी गरिने । यो पनि १० (दश) प्रकारका छन् ।
३. अनुस्मृति ध्यान- यसमा बुद्ध, धर्म, र संघ गुण आदि स्मरण गरिने र पहिले आफूले गरेको दान धर्म आदि सम्भरेर ध्यान गरिन्छ । यो पनि १० प्रकारका छन् ।
४. अप्रमाण्य ध्यान- यसमा चतुर्ब्रह्माका गुणहरू सम्भरेर ध्यान गरिन्छ । यो ४ प्रकारका छन् ।
५. अरुष ध्यान- नाम र रूपलाई सम्भरेर ध्यान गरिन्छ । यो ४ प्रकारका छन् ।
६. आहार प्रतिकूल ध्यान- आहार खाना नमिल्लाले हुने कैफियतलाई सम्भरेर ध्यान गरिन्छ । यो १ प्रकारको छ ।
७. धातु व्यवस्था ध्यान- धातु स्वभाव हेरेर गरिने ध्यान । यो पनि एक प्रकारको छ ।

यसरी कसिण ध्यान ४० प्रकारका छन्

यसरी नै विपस्सना ध्यान ४ प्रकारका छन् ।

१. कायानुपस्सना- यो चारप्रकारका छन् । शरीर भित्र वर्तमान अवस्थामा घटिरहेको यथार्थ घटनालाई जस्तो छ त्यसरी नै हेर्ने ।
२. वेदानुपस्सना- शरीरभित्रको वेदानालाई हेर्ने । यो ६ प्रकारका छन् ।
३. चित्तानुपस्सना- चित्त भित्र राम्रो नराम्रो भावनालाई तटस्थ भावनाले हेरिरहने । यो १६ प्रकारका छन् ।
४. धम्मानुपस्सना- चित्तको स्वभावलाई हेरिरहने यो ५ प्रकारका छन् ।

यसरी विपस्सना ध्यान ३१ प्रकारले गर्न सकिन्छ ।

२०६३ ज्येष्ठ २० गते, शनिवार

स्थान- धर्मकीर्ति विहार श्रीघः नःघ

विषय : बुद्ध र व्यवहारिक पक्ष

प्रवचक- श्रद्धेय भिक्षु अश्वघोष महास्थविर

संचालक- श्याम लाल चित्रकार । प्रस्तुति- प्रेम लक्ष्मी तुलाधर

यसदिन श्रद्धेय भिक्षु अश्वघोष महास्थविरले बुद्ध र व्यवहारिक पक्ष विषयमा धर्मदेशना गर्नु हुँदै भन्नु भयो- बुद्ध शिक्षा गम्भिर शिक्षा हो । यो शिक्षा व्यवहारमा प्रयोग गर्नु भनेको गान्छो कुरा हो । तर यो आफ्नो भित्री हृदय देखि बुझ्नु पर्ने शिक्षा हो । पढेर, लेखेर, हेरेर, सुनेर मात्र व्यवहार राम्रो हुँदैन । व्यवहार राम्रो पार्न आफ्नो चित्तलाई नै सम्हालेर होस पुन्याएर चिन्न सक्नु पर्दछ ।

बुद्ध भगवानको शिक्षा भनेको नै आफ्नो स्वभाव, विचार, आचरण, ढंग पुन्याएर काम गर्न सक्ने क्षमता, बोली, चित्त शुद्ध गर्नु हो । परस्पर मिल्ने गरी कुरा गर्नु सेवा भाव मैत्री चित्त राखेर व्यवहारमा उतार्नु नै बुद्ध र व्यवहारिक पक्षका विशेषता हो । प्रतिपत्ति शिक्षा भनेको बुद्ध शिक्षा अध्ययन गरेर ज्ञान लिए जस्तै ज्ञानी भएर व्यवहार राम्रो गर्ने, सफा सुगंध गर्ने, आफ्नो कर्तव्य पालन, परिवारमा राम्रो व्यवहार गर्नु हो ।

बुद्ध भगवान प्रशिद्ध हुनु भएको नै उहाँको व्यवहार, आचरण सबै राम्रो भएको कारणले हो । बुद्ध व्यवहारिक भएकोले नै उहाँलाई सच्चा धर्मदूत भन्न सकिन्छ ।

अर्काले के गर्नु के गरेन भनेर हेर्नु को सत्ता आफूले राम्रो नराम्रो के गर्नु भनेर हेर्नु नै बेस हुन्छ । यसबाट आरोग्यलाभ, सन्तुष्टि, विश्वाशिलो हुनुको साथै निर्वाण लाभ हुन्छ । सत्यनारायण गोयन्काज्यूलाई एकजना मानिसले गालि गरेको बेला आफू (भन्ते) लाई नै रिस उठेको थियो । तर गोयन्काज्यूको राम्रो व्यवहारले गर्दा त्यो व्यक्ति बोध भएर गयो । स्वामी विवेकानन्दले आफ्नो राम्रो व्यवहारले आफूलाई सधैं द्वेषको दृष्टिले हेर्ने अर्को साधुलाई पनि विवेकपूर्ण ज्ञानद्वारा शान्त पार्यो" । यसरी श्रद्धेय अश्वघोष भन्तेले बुद्धको पालाको मात्र होइन अहिलेको वास्तविक कुरालाई व्यवहारिक पक्षमा मिल्ने भयो भने सबैको सामु अवतग गराउनु हुन्छ ।

बुद्ध ज्ञान अनुसार व्यवहार राम्रो पार्नु पर्ने कुरामा विशेष जोड दिनु हुने भन्तेको रूपमा चिनिनु नै अश्वघोष भन्तेको मुख्य विशेषता हो ।

२३ गते २३ औं पटकको रक्तदान कार्यक्रममा

६७ जवान रक्तदाताहरूबाट रक्तदान

स्थान- धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः नःघ, काठमाडौं ।

बुद्धको जन्म, बोधिज्ञान लाभ र महापरिनिर्वाणको त्रिसंयोग जुधेको बु.सं. २५५० औं वैशाख पूर्णिमाको उपलक्ष्यमा धर्मकीर्ति विहारले २०६३ वैशाख २३ गते,

शनिवारका दिन २३ औं पटकको रक्तदान कार्यक्रमको आयोजना गरिएको छ ।

धर्मकीर्ति विहारको ४१ औं वार्षिकोत्सव, धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीको ३५ औं वार्षिकोत्सवको उपलक्ष्यमा सो कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको हो ।

धर्मकीर्ति विहारले प्रत्येक वर्ष वैशाख पूर्णिमाको अधिल्लो शनिवारका दिन रक्तदान कार्यक्रमको आयोजना गर्दै आइरहेको कुरा सर्व विदितै छ । धर्मकीर्ति स्वास्थ्य कमिटिका सदस्य स्वयम्भू रत्न तुलाधरको संयोजकत्वमा एवं धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीका सदस्यहरू र अन्य उपासक उपासिकाहरूको सहयोगमा धर्मकीर्ति विहारका अध्यक्ष श्रद्धेय धम्मवती गुरुमांको उपस्थितिमा, अनुपमा गुरुमां, केशवती गुरुमां, खेमावती गुरुमां, थाइलाण्डका गौतमी वती गुरुमां र इन्दावती गुरुमां आदि बाट सामूहिक परित्राण पाठ गरी रक्तदान कार्यक्रम शुरू गरिएको थियो ।

“आफ्नो केही रगतले अरूको जीवन बाँच्छ र उपकार हुन्छ भने त्यस्तो अवस्थामा रक्तदान गर्दा उक्त कार्यले बुद्ध शिक्षा अनुसार दान उपपारमिता पूरा गरेको ठहरिने” बुद्ध शिक्षा अनुसार यस धर्मकीर्ति विहारले २३ वर्ष अघि देखि

सि.नं. रक्तदाताको नाम र ठेगाना यसप्रकार रहेको छ-

१. सृजना वज्राचार्य
२. रत्न देवी मानन्धर,
ल.पु.सातदोवाटो हात्तीवन
३. लेपना शाक्य, ढल्को
४. सुनिल काजी वज्राचार्य, असन
५. सुरेश डंगोल, भिमसेन स्थान
६. विनोद महर्जन, ब्रह्मटोल
७. सुवर्ण मानन्धर, ढल्को
८. नन्दा शाक्य, म्हेपी
९. बाबुकाजी महर्जन, ज्याठा
१०. आदर्श महर्जन, नयाँ बजार
११. सन्जीव महर्जन, कालीमाटी
१२. कविता डंगोल, कालिमाटी
१३. मिला तुलाधर, लाजिम्पाट
१४. अनार कंसाकार, विजेश्वरी
१५. डा. मोति राज वज्राचार्य, त्यौड
१६. रेणु मानन्धर, त्यौड
१७. विणा कंसाकार, बाँगेमुढा
१८. मेरिना ताम्राकार,
कुसुमविद्यालाछी
१९. देव कुरमा गमाल, असन
२०. लक्ष्मी महर्जन, नयाँ बजार
२१. शान्ती स्थापित, प्यूखा
२२. सुरेश मान शाक्य, नरदेवी

२३. विरेन्द्र वज्राचार्य, कुपण्डोल
२४. सुप्रिया शाक्य, कुलेश्वर
२५. राहुल अग्रवाल, नघःल
२६. दिनेश शाक्य, नघःल
२७. अनिता महर्जन, न्यूरोड
२८. अम्बिका नकर्मि, क्षेत्रपाटी
२९. मिलिन्द शाक्य, लगनटोल
३०. रश्मी शाक्य, नघःल
३१. महेश मुनिकार, क्षेत्रपाटी
३२. सुजिता डंगोल, नरदेवी
३३. नविना महर्जन, लगन
३४. पूर्णिमा वज्राचार्य, डल्लु
३५. राजेन्द्र शाक्य, नघःल
३६. रमा कंसाकार, लाल कोलोन,
जय नेपाल
३७. सुभद्रा स्थापित, इन्द्रचोक
३८. सुविन महर्जन
३९. मिनु थापा, खुसीबुं
४०. ज्ञानी महर्जन
४१. विसोम महर्जन
४२. शान्ति महर्जन
४३. प्रशान्त महर्जन
४४. माया देवी महर्जन, नयाँ बजार
४५. मंगल दास श्रेष्ठ बलम्बु

४६. सविना महर्जन, कालघारा
४७. सुवर्ण कंसाकार
४८. समिर स्थापित, लखन
४९. अन्जना शाक्य, ताम्राकार
५०. रवि श्रेष्ठ, बाफल
५१. कुमार डंगोल, दिल्ली बजार
५२. राइक मान कर्माचार्य, कलंकी
५३. निरज कुमार श्रेष्ठ, टेङ्गल
५४. कुमार महर्जन, बाँगेमुढा
५५. अशोक कुमार महर्जन, नयाँ बजार
५६. सुरेन्द्र मान शाक्य, डल्लु
५७. सबिना श्रेष्ठ, कुलेश्वर
५८. कल्पना तुलाधर, नयाँ बजार
५९. रीता डंगोल, त्यौड
६०. दावा छिरिङ्ग, श्रीघःल
६१. निजन प्रशाद श्रेष्ठ, चिकमुगल
६२. निरज श्रेष्ठ, कुलेश्वर
६३. कविर शाही, असन
६४. रत्न काजी महर्जन, त्यौड
६५. रोशन काजी तुलाधर, असन,
भोटाहिटी
६६. विनोद रंजीत, चिकं मुगल
६७. दिपक रत्न शाक्य, ढल्को

निरन्तर रूपमा रक्त संचार केन्द्रको कार्यमा सहयोग पुऱ्याउँदै आएको छ ।

उक्त रक्तदान कार्यक्रममा धर्मकीर्ति स्वास्थ्य कमिटिका हेड सिस्टर सानुकेशरी तुलाधरले रक्तचाप नापी सहयोग पुऱ्याउनु भएको र धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीका अरुण सिद्धि तुलाधरले तस्खर खिंची सहयोग पुऱ्याउनु भएको थियो । सो कार्यक्रममा ध.बौ.अ. गोष्ठीका अमृत रत्न ताम्राकार, विद्यामान, दिपक रत्न शाक्य, सुरेश मान डंगोल तथा सुश्री कमल मैयाँ वज्राचार्य आदिले आवश्यक सहयोग पुऱ्याउनु भएका थिए ।

यसरी नै रक्त संचार केन्द्रका धन भण्डारी (वरिष्ठ प्राविधिक), कल्पना श्रेष्ठ (सहायक प्राविधिक), चन्द्रा गिरी (सहायक प्राविधिक), रोजीना डंगोल (सहायक प्राविधिक) आदिले रक्त संकलन कार्यमा सहयोग पुऱ्याउनु भएका थिए ।

यस वर्षको रक्तदान कार्यक्रममा यस धर्मकीर्ति विहारका पुरुष ३६ जना र महिला ३१ जना गरि जम्मा ६७ जवान रक्तदाता उपासक उपासिकाहरूले रक्तदान गरि सहयोग गर्नु भएका थिए । यसको विवरण तल उल्लेख गरिएका छन् ।

उक्त रक्तदान कार्यक्रमका लागि महाराजगंज चक्रपथ निवासी दाता श्री पंचरत्न तुलाधर र श्रीमती रञ्जना तुलाधर बाट आवश्यक आर्थिक सहयोग प्रदान गर्नुका साथै रक्तदाताहरूलाई रियोजूस, बुद्धको पोष्टर, अनित्य भक्तिके तस्विर आदि चिन्ह स्वरूप प्रदान गर्नुभई पुण्य संचय गर्नु भएको थियो ।

यसरी नै रक्त दाताहरूलाई मिठाई, कोकाकोला, फ्रुटी, जुस, दूध र ग्लुकोज आदि धर्म दानको रूपमा प्रदान गर्नुभई पुण्य संचय गर्नुहुने दाताहरूको नाम यसरी रहेको छ—

मिश्री केशरी, तीर्थमाया, इन्द्रमान पुचः, किसन देवी, कीर्तमाया पुचः, र अमृत बहादुर आदि ।

यस कार्यक्रममा सहयोगी एवं रक्तदाताहरू लगायत दाता हुनुभएका अन्य सबै महानुभावहरूलाई धर्मकीर्ति स्वास्थ्य कमिटी तथा धर्मकीर्ति परिवारले धन्यवाद ज्ञापन गरेको छ ।

प्रारम्भिक बुद्ध शिक्षा ४

प्रस्तुती- रामकुमारी मानन्धर

२०६३ बैशाख २३ गते शनिवारका दिन श्री मदन रत्न मानन्धरले “प्रारम्भिक बुद्ध शिक्षा चौथो” मा बा त्रिरत्न गुणको दोस्रो कक्षामा धर्म गुण, संघ गुण, नमस्कार र पुण्यानुमोदन बारेमा विस्तृत रूपमा बताउनु भयो । त्रिरत्न गुणमा बुद्ध गुण नौ वटा, धर्म गुण ६ वटा र संघ गुण नौ वटा र नमस्कार तीन प्रकारका छन् । बुद्ध, धर्म र संघका गुणहरू स्मरण गरी पूजा गर्नुपर्छ । बुद्ध गुणको बारेमा यस अघिको शनिवार बताउनु भएको थियो ।

धर्म गुण-

धर्मका ६ वटा गुणहरू यस प्रकारका छन् ।

१. स्वास्वातो : भगवान बुद्धले धर्मको बारेमा स्पष्ट रूपले व्याख्या गर्नु भएको छ । यो धर्म सरल भएकोले सबैले बुझ्न सकिन्छ ।
२. सन्दिष्टिको - यहाँको यहिं फल पाउने ।
३. अकालिको - समय नबित्दै फल दिने ।
४. ऐहिपसिसको - आएर हेर भनी देखाउन सकिने ।
५. ओपनेयिको - यो धर्म निर्वाणमा पुऱ्याउने ।
६. पञ्चत्तं वेदितब्बो विञ्जुहि - विद्वानहरूले आफै बुझ्न सक्ने ।

संघ गुण-

भगवान बुद्धका श्रावक संघहरूका निम्न प्रकारका नौ वटा गुणहरू छन् ।

१. सुपटिपन्नो - भगवान बुद्धका श्रावक संघहरूले राम्ररी आचरण गर्नु भएको, राम्रो व्यवहार भएको ।
२. उजुपटिपन्नो - सीधा आचरण गर्नु भएका ।
३. न्याय पटिपन्नो - निर्वाणको मार्गमा जाने ।
४. सामीचि पटिपन्नो - आदर सत्कार गराउन सक्ने क्षमता । यदिदं चत्तारी परिसयुगानी अट्ट पुरिपुगला एस भगवतो सावकसंघो : चार आर्य, चार फल गरी चार जोडा उत्तम

पुरुषहरू हुनुहुन्छ ।

५. आहुनेय्यो - आह्वान गर्न योग्य वा भोजनको लागि बोलाएर खान दिन योग्य ।
६. पाहुनेय्यो - पाहुनाको सत्कार गर्न योग्य ।
७. दमिखनेय्यो - दान दिन योग्य ।
८. अञ्जलिकरणीयो - हातजोरी आदर गर्नुयोग्य । पुञ्जखेतं लोकस्साति - पुण्यरूपि वीउ रोप्ने खेत समान । यी त्रिरत्न गुणहरू स्मरण गरी बुद्ध पूजा गरिन्छ । त्रिरत्न गुणहरूको शब्दको अर्थ बुझी बुद्ध पूजा गर्दा सुनमाथि सुगन्ध हुन्छ ।

प्रणाम-

प्रणाम तीन प्रकारका छन् । ती यसप्रकारका छन्-

(१) काय प्रणाम (२) वची प्रणाम (३) मनो प्रणाम यसका साथै डरले गरिने भय बन्दना, लाभको लागि गरिने लाभ बन्दना, बुहारीले सासु-ससुरालाई ढोग गरिने कुलाचार हुन ।

त्रिरत्न बन्दा गर्दा पाँच अङ्गले पूर्णगरी बन्दना गर्नुपर्छ । ती पाँच अङ्गहरू हुन्- श्रद्धा, प्रज्ञा, स्मृति, वीर्य र चेतना ।

त्रिरत्न गुणलाई सम्झी बुद्ध पूजा गरिसके पछि अन्तमा पुण्यानुमोदन गरिन्छ । आफूले गरेको पुण्यको फल आफू, अरु र सबैले पाउन भनी पुण्यानुमोदन गरिन्छ ।

भिक्षु अश्वघोष महास्थविरको ८० वरिषिय जन्मोत्सव

२०६३ जेठ २७ गते, शनिवार ।

स्थान- धर्मकीर्ति विहार, श्रीघःनःघः ।

यसदिन अखिल नेपाल भिक्षु महा संघका नव पदस्थापित संघ उपनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविरको ८० वरिषिय जन्मोत्सवको उपलक्ष्यमा धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीले उहाँको सुस्वास्थ्य एवं आयुआरोग्य र सफल जीवनको कामना गर्दै एक कार्यक्रमको आयोजना गरिएको थियो । भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरको प्रमुख आतिथ्यमा एवं भिक्षुणी धम्मवतीको सभापतित्वमा अमीर कुमारी शाक्यले संचालन गर्नुभएको उक्त कार्यक्रममा प्रमुख अतिथी बाट पञ्चशील प्रार्थना गराइएको थियो । डा. सुमन कमल तुलाधरले स्वागत मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएको उक्त कार्यक्रममा मीना तुलाधरले भिक्षु अश्वघोष महास्थवीरबाट धर्मप्रचार कार्यमा पुऱ्याउनु भएका योगदानहरू विषयमा बोल्नु भएको थियो ।

उक्त कार्यक्रममा प्रमुख अतिथीको आसनबाट आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नुहुँदै भिक्षु कुमार काश्यप महास्थवीरले भन्नुभयो-

महानिवत्त अभिकम्म अर्थात् अगाडि बढ, पछाडि नहट्नु भन्ने शिक्षा अनुसार हामीले आफ्नो देश, धर्म, आमाबुबा एवं गुरुको हीतार्थ आफूले सबैको सहयोग पुऱ्याउनु पर्दछ । यति गर्न सकिएन भने हाम्रो जीवन निरर्थक हुनेछ ।

भिक्षु अश्वघोषले आफ्नो देश, भाषा एवं धार्मिक क्षेत्रमा निकै ठूलो योगदान पुऱ्याउनु भई आफ्नो जीवन सफल पार्नु भएको छ ।

यसरी नै उक्त कार्यक्रममा भिक्षु अश्वघोषले ओवाद् दिनुहुँदै भन्नुभयो—

कुनै पनि व्यक्तिलाई उसको मरण पछि भन्दा पनि उनको जीवित कालमा नै गुणानुस्मरण गरी जति पनि कार्य गरिन्छ, त्यसलाई सराहनीय नै मान्नुपर्दछ । धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीले पनि आज यही सराहनीय कार्य गरिरहेको छ । यसरी ठीक समयमा नै आफूले गर्नुपर्ने कर्तव्यपालन सम्बन्धी कार्य गर्नसके हामी सबैले धर्मलाई पालन गर्न सक्नेछौ ।

उक्त कार्यक्रममा भिक्षु अश्वघोष महास्थविरबाट धर्मप्रचार कार्यक्रममा पुऱ्याउनु भएको योगदानको कदर स्वरूप भिक्षुणी धम्मवतीबाट उपहार प्रदान गरिएको थियो ।

सभापतिको आसनबाट बोल्नु हुँदै भिक्षुणी धम्मवतीले भन्नुभयो—

“हाम्रो जीवन सफल पार्नको लागि हामी सबैले आ-आफ्नो कर्तव्य पालन गर्न अति आवश्यक छ । यसरी कर्तव्य निभाएका व्यक्तिहरूको गुणलाई पनि कदर गर्न सक्नु पनि पर्दछ । सानाले ठूलाप्रति मात्र कर्तव्य निभाउने होइन, ठूलाले पनि आफूभन्दा सानाप्रति निभाउनु पर्ने कर्तव्य प्रति सजग रहन सके मात्र पारस्परिक सहयोगको क्रमलाई निरन्तर ता दिन सकिनेछ ।

यस कार्यक्रममा भिक्षु अश्वघोष महास्थविरको ८० औं जन्मोत्सवको उपलक्षमा धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीबाट संचालित बाल बौद्ध चित्रकला प्रतियोगितामा सहभागी भएका प्रतियोगी बाल बालिका लगायत उक्त प्रतियोगितामा प्रथम, द्वितीय र तृतीय हुन सफल बाल बालिकाहरूलाई भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरले पुरस्कार एवं प्रमाणपत्र वितरण गर्नु भएको थियो । बाल चित्रकला प्रतियोगीहरूलाई प्रमाण पत्र वितरण कार्यक्रम प्रफुल्ल कमल ताम्राकारले संचालन गर्नुभएको थियो ।

कान्ति तुलाधरको संयोजकत्वमा संचालित उक्त चित्रकला प्रतियोगितामा प्रसन्न काजी ताम्राकार प्रशिक्षकको रूपमा रहनु भएको थियो ।

उक्त प्रतियोगितामा ८ जना बालक र ८ जना बालिका गरी जम्मा १६ जना बाल बालिकाहरूले भाग लिएका थिए भने प्रतियोगितामा ८ वर्ष देखि ११ वर्ष, र ११ वर्ष देखि १४ वर्ष सम्मका गरी बाल बालिकाहरूलाई जम्मा २ समूहमा विभाजन गरिएको थियो ।

प्रतियोगिताको नतिजा यसरी रहेको थियो । ८ वर्ष देखि ११ वर्ष समूह ।

१. शितु मानन्धर (वर्ष ११) प्रथम
  २. आभाष मानन्धर (वर्ष ११) द्वितीय
  ३. रोशन तुलाधर (वर्ष ८) तृतीय
- १२ वर्ष देखि १४ वर्ष समूह—

१. पलिस्था तुलाधर (वर्ष १४) प्रथम
२. रूपेश मानन्धर (वर्ष १४) द्वितीय
३. लीना वज्राचार्य (वर्ष १४) तृतीय

जेठ २० गते सम्पन्न भएको उक्त प्रतियोगितामा पञ्चशीलको महत्त्व विषयमा आधारित कथालाई लक्ष गरी चित्र कोर्न लगाइएको कुरा थाहा हुन आएको छ । प्रतियोगी बालबालिकाहरूलाई दानवती गुरुमाले पञ्चशीलको महत्त्व विषयमा कक्षा लिनु भएको थियो ।

कार्यक्रमको अन्त्यमा रामकुमारी मानन्धरले उक्त कार्यक्रम सफल पार्नका लागि सहयोग पुऱ्याउनु हुने सहयोगीहरू लगायत कार्यक्रममा उपस्थित सबै महानुभावहरूलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभएको थियो ।

२०६३ ज्येष्ठ २७ गते, शनिबार

स्थान- धर्मकीर्ति विहार । रिपोर्टर- रामेश्वरी ।

नयाँ सदस्यहरूको लागि ध.बौ.अ. गोष्ठीद्वारा बुद्ध शिक्षा प्रारम्भिक कक्षा संचालन भइरहेको क्रममा यस दिन श्रद्धेय उपसंघ नायक अश्वघोष महास्थविरज्यूबाट जीवन सार्थकताको लागि धर्मको भूमिका भन्ने विषयमा प्रवचन दिनुभएको थियो । अमूल्य मनुष्य जीवनलाई सार्थक बनाउनको लागि हामीले भगवान बुद्धको शिक्षालाई राम्ररी सुनिर त्यसै अनुसार व्यवहारमा उतार्नु सक्नु पर्दछ । मानिसहरू अज्ञानीको कारणले स्वार्थी र बदमास बन्दछन् । पछि संगत राम्रो भएपछि असल बन्छ ।

बुद्धले देशना गर्नुभएको ३८ वटा मंगललाई हाम्रो जीवनमा उतार्न सकेको खण्डमा हाम्रो जीवन सुखमय हुन्छ । हाम्रो जीवनमा शान्ति र मंगल प्राप्त गर्नको लागि पाँच कुराहरू पूरा हुनुपर्दछ ।

१. आहार प्राप्त हुनु ।
२. बस्नको लागि बासको व्यवस्था हुनु ।
३. संगै बस्ने व्यक्तिको व्यवहार राम्रो हुनु ।
४. मौसम अनुकूल लुगा लगाउन पाउनु ।
५. संगै बस्ने व्यक्तिको विचारधार मिल्नु ।

धर्म भनेको पूजाको थालीमा नभई हामीसँग भएका नराम्रा विचार व्यवहारलाई राम्रो, असल विचार व्यवहारमा उतार्नु नै धर्म हो । आफ्नो कर्तव्य पूरा गर्नु नै धर्म हो । त्यसैले जीवन सुखमय बनाउनको लागि सत्संगत राम्रो हुनुपर्दछ समय समयमा उपदेश सुन्नु र त्यसै अनुसार व्यवहारमा उतार्नु पर्दछ ।

धर्म प्रचार

समाचार

२५५० औं बुद्ध पूर्णिमा महोत्सवको उपलक्ष्यमा विभिन्न जिल्लामा सम्पन्न भएका कार्यक्रमहरूको विवरण प्राप्त भएका छन् । प्राप्त विवरण अनुसारको समाचार यसरी रहेको छ ।

विराटनगर

युवा बौद्ध संघ विराटनगर र यूराशिया रेयुकाई २० औं शाखा विराटनगरको संयुक्त आयोजनामा २८ वैशाख २०६३ का दिन निशुल्क स्वास्थ्य जाँच शिविर कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको समाचार छ ।

बुद्ध विहार विराटनगरको प्राङ्गणमा सम्पन्न भएको उक्त शिविर अधिवक्ता श्री जगत थापाले प्रमुख अतिथीको आशानबाट उद्घाटन गर्नु भएको थियो ।

उक्त शिविरमा विराटनगर क्षेत्रका कुल ६८ जना विभिन्न विरामीहरूले स्वास्थ्य जाँच गराएका थिए भने कोशी अञ्चल अस्पताल विराटनगरका, डा. राजकुमारसिंह र स्टाफ नर्स नीकिता भट्टराई, लगायतका स्वास्थ्यकर्मीहरूको टोलीले सेवा पुऱ्याइएको थियो । श्री मोहन कृष्ण ताम्राकार को सभापतित्वमा सम्पन्न उक्त कार्यक्रममा हरि ब. बस्नेत, धर्मकुमार हलुवाई, भूवन श्रेष्ठ, डम्बर बुढाथोकी, सुजन प्रधान, र हरी देवी ताम्राकार आदिले आ-आफ्ना मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएका थिए ।

भोजपुर, टक्सार

भोजपुर टक्सार निवासी उपासकउपासिकाहरूको आयोजनामा २५५० औं बुद्ध पूर्णिमा महोत्सव अति भव्यरूपले कार्यक्रमहरू संचालन गरी मनाइएको समाचार छ । सरसफाई, गिलानपूजा, बोधिवृक्षपूजा, कल्पवृक्षदान, रथयात्रा जस्ता विविध कार्यक्रमहरू सप्ताहव्यापी रूपमा आयोजना गरिनुका साथै शाक्य मुनि विहारका अध्यक्ष प्रकाशचन्द्र शाक्यको नेतृत्वमा धर्म सभा पनि संचालन गरिएको थियो । उक्त सभामा काठमाडौंबाट श्रद्धेय श्रामणेर जनक र श्रामणेर महिन्दोले प्रमुख अतिथीको रूपमा भाग लिनुभएका थिए । पञ्चशील प्रार्थना गरी शुरु गरिएको उक्त धर्मसभा कार्यक्रममा बुद्ध जयन्ति सम्बन्धि कविताहरू, लेख रचनाहरू प्रस्तुत गरिएको थियो भने भन्तेहरूबाट धर्मदेशना गर्नुभई कार्यक्रमको अन्त्यमा पूण्यानुमोदन गरिएको थियो । यसको साथै भोजपुर स्थित विभिन्न विद्यालयका विद्यार्थीहरूलाई भन्तेहरूको तर्फबाट व्यवहारिक धर्मदेशना भएको थियो । कार्यक्रम उत्तम शाक्यले संचालन गर्नुभएको थियो ।

तानसेन, पाल्पा

तानसेन पाल्पाका विभिन्न बौद्ध संघ संस्थाहरूले बैशाख २४ गतेदेखि सप्ताहव्यापी कार्यक्रमहरूको आयोजना गरी २५५० औं बुद्ध पूर्णिमा महोत्सव संचालन गरेको समाचार छ । उक्त सप्ताहव्यापी कार्यक्रम यसरी उल्लेख गरिएका छन् । विभिन्न संघ संस्थाहरूमा, ज्ञानमाला भजन, बुद्धपूजा, शील प्रार्थना आदिको अलावा पाल्पा अस्पताल र युनाईटेड मिशन अस्पतालमा बिरामीहरूलाई फलफुल वितरण, प्रभातफेरी, नगर परिक्रमा, ज्ञानमाला सभाको आयोजनामा अन्तर नगर मा.बि. स्तरिय बौद्ध हाजिरी जवाफ प्रतियोगिता सम्पन्न, बुद्ध अस्थिघातु प्रदर्शन, विपश्यना ध्यान समूह पाल्पाबाट श्री महाबोधि विहार लहरेपिपलमा सामूहिक ध्यान अभ्यास, खेलकूद, अन्तर नगर मा.बि. स्तरिय चित्रकला प्रतियोगिता आदि विभिन्न कार्यक्रमहरू सम्पन्न गरिएका थिए ।

दान गरिएको आँखा प्रत्यारोपण

नगदेश बौद्ध समूहका सदस्य उपासिका पूर्ण कुमारी वाडे ८३ वर्षको उमेरमा देहावसान हुनुभए पश्चात् उहाँको दुईवटै आँखाहरू "तिलगंगा आँखा केन्द्र" लाई दान गरिएको थियो । दान गरिएका ती दुई आँखाहरूमध्ये एउटा आँखा सिन्धुली निवासी ३६ वर्षिय दुःखी महिलालाई प्रत्यारोपण गरियो भने अर्को आँखा तौदह निवासी १२ वर्षका बालिकालाई सफल प्रत्यारोपण गरेको कुरा तिलगंगा आँखा केन्द्रबाट थाहा हुन आएको छ ।

साकूमा बुद्धपूजा सम्पन्न

२०६३ असार ३ गते, शनिवार ।

साकूस्थित स्वयम्भूचैत्यमा धम्मवती गुरुमां धर्मकीर्ति विहारको नेतृत्वमा बुद्ध पूजा कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ । लगभग ४०० जना श्रद्धालु उपासक उपासिकाहरू सहभागी रहेको उक्त कार्यक्रममा पञ्चशील प्रार्थना एवं बुद्ध पूजा पश्चात् धम्मवती गुरुमाले साकूको ऐतिहासिक महत्त्व बताउनु हुँदै मणिचूड महाराजाले आफ्नो शीरमणि दान गर्नु भएको विषयमा धर्मदेशना गर्नुभएको थियो । धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीको शनीवारिय कार्यक्रम पनि यसदिन साकूमा नै सञ्चालन गरिएको थियो । उक्त कार्यक्रमको कविता वाचन गर्नुकासाथै लेखहरू पढेर सुनाइएको थियो ।

मैत्री बोधिसत्त्व विहारमा बुद्धपूजा र धर्मदेशना
२०६३ जेठ २१ गते, आइतबार ।

मैत्री बोधिसत्त्व महाविहार जमलमा यसदिन भिक्षुणी धम्मवतीले कार्यक्रममा उपस्थित हुनुभएका सबै उपासक उपासिकाहरूलाई पञ्चशील प्रार्थना गराउनुभई बुद्धपूजा संचालन गर्नु भएको थियो । बुद्धपूजा पछि उहाँले धर्मदेशना गर्नुभएको थियो ।

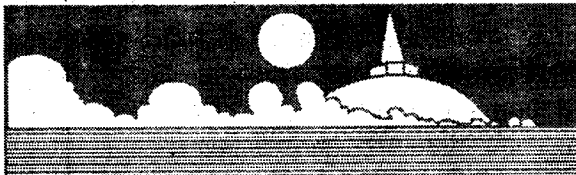
यसदिन स्वयम्भू ज्ञानमाला भजन खलःबाट ज्ञानमाला भजन प्रस्तुत गरिएको थियो भने उपस्थित हुनुभएका गुरुमांहरू लगायत सबै उपासक उपासिकाहरूलाई उपासिका मयजुलानी तुलाधर, डबल काजी तुलाधर र कमलशोभा तुलाधर, प्रमुख संपरिवारको तर्फबाट जलपान दान गर्नुभई पूण्य सञ्चय गर्नुभएका थिए ।

रत्न मञ्जरी गुरुमांलाई पदवी हस्तान्तरण
२०६२ जेठ २८, धर्मकीर्ति विहार, श्रीधःनःघः

बुद्ध शिक्षा प्रचार प्रसारार्थ आवश्यक योगदान पुऱ्याउनु हुने धर्मप्रचारकहरूलाई उहाँहरूको कार्यक्षमता अनुसार म्यानमार सरकारले प्रत्येक वर्ष विभिन्न पदवीहरू प्रदान गर्दै आइरहेको छ । यसदिन धर्मकीर्ति विहारमा रहँदै आइरहनुभएका रत्नमञ्जरी गुरुमां (वरिष्ठ आचार्य) लाई नेपालका लागि म्यानमार राजदूतले “महासद्धम्म जोतिक धज” ... पदवी एक कार्यक्रममा प्रदान गर्नु भएको छ ।

पदवी प्रदान गर्नु अगाडि आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नुहुँदै राजदूतले भन्नुभयो—

“बुद्ध धर्म प्रचारार्थ योगदान पुऱ्याउनुहुने भन्ते गुरुमांहरूलाई म्यानमार सरकारले सम्मान स्वरूप प्रदान गर्दै आएको यस पदवी आज रत्नमञ्जरी गुरुमांलाई प्रदान गरिँदछ । म्यानमार लगायत देश विदेशहरूमा रही बुद्ध शिक्षाको परियत्ति र प्रतिपत्ति शिक्षा प्रचार गरिरहेका महानुभावहरूलाई म्यानमार सरकारले वर्षेनी पदवीहरू प्रदान गर्दै सम्मान गरिरहेको छ । किनभने बुद्ध शिक्षा अध्ययन गर्दै सुखी जीवन यापन गर्न सक्नु नै हामी सबैको लक्ष हो ।

यो पनि जानीराख्ने राम्रो ...

पैसा र मानव

■ **ज्ञाननिष्ठ ज्ञवाली**

संसारमा धेरैजसो मानिस पैसाकै पछि लागेका छन् । होइन, भन्नुहुन्छ भने प्रमाण दिएर भन्नुहोस्, के यहाँ पैसाभना कोही मानिस चलन सक्छ ? कदापि सक्दैन । पैसाले गर्दा मानिसले अनुशासनको पालना गर्दैन, कसैलाई वास्ता गर्दैन । यो दुबियाँ पैसाकै कारण स्वार्थी बनेको छ । फेरि पैसा यस्तो छः जसद्वारा सबैलाई सन्तुष्ट पार्न सक्तियो भने सबै आफ्नो पक्षमा आउने सक्छन् ।

पैसाले गर्दा ऐस मिले पनि यसले मानवलाई दानव बनाउन बेर लाग्दैन । पैसा ठूलो कुरा पनि हुन सक्छ किनकि यसले प्राण धान्नका लागि सहयोग गर्छ । यसैबाटै कतिको भोक टर्छ । कतिलाई सोखका निम्ति मद्दत पुऱ्याउँछ, तर अर्कोतिर यसले समाजमा अशान्ति र कलह उत्पन्न गराएको पाइन्छ । यसैबाट समाजमा विषवृक्षका दरिला जरा गडेका छन् । मानवलाई तुच्छ बनाएको छ पैसाले । यसकै कारण कतिपय योग्य व्यक्तिभन्दा पनि अयोग्य व्यक्तिहरू अगाडि बढिरहेको पाइन्छ ।

दुनियाँमा पैसाकै निम्ति अनावश्यक होड चलेको छ । अर्को कुरा यहाँ छलछाम गरेर बलपूर्वक डच्चाडडुडका भरमा एकपटक प्रशस्त पैसा कमाएपछि इज्जत भन्ने कुरा आएकै छ । छै के हो कुन्नि एकपटक गएको इज्जत कमाउन गाह्रो हुन्छ भन्छन्, तर यहाँ त हजारपटक गएको इज्जत पैसाले एक सेकेन्डमा दुरुस्ती बनाइदिएको पाइन्छ ।

एउटा गजबको कुरा छ, त्यो के हो ? तपाईं सुनुस् । तपाईंसँग सबै कुरा छ, तर पैसा छैन भनेर नआत्तिनुहोस् । त्यही आफूसँग भएका कुरा सम्बन्धित संकायमा सक्दो प्रयत्न गर्नुहोस् । त्यसपछि पैसा त आइहाल्छ नि । तर कहिलेकाहीं भने पैसा नआउन पनि सक्छ किनकि तपाईंलाई त स्वयंसेवक बन्दा फाइदा हुन्छ । आफ्नो सेवाका लागि पहिले त अर्काको सेवा पाइहाल्नुहुन्छ । सबै खुसी हुन्छन् । मानव यस्तो छ कि तपाईं उसलाई सधैँभरि केही नलिईकन उसको काम गरिदिनुोस् । परोपकारी बनेर सेवा गर्नुोस् । कुनै पनि काम गरेर पारिश्रमिकभन्दा पनि हार्दिकता ठूलो हुन्छ भन्ने ठानेर अगाडि बढ्नुोस् । त्यसपछि तपाईंले काम नपाउने कुरै छैन । सबैले तपाईंलाई उच्च आदर्श व्यक्तिका रूपमा सम्मानमा स्वीकृत दिन्छन् ।

धन देखेपछि महादेवका पनि तीन नेत्र बन्दछन् । चाहे व्यापारी होस् उसले पनि मान्छे हेरेर दुईचार रुपैयाँ तल माथि गरेकै हुन्छ । कर्मचारीको पनि ताल उही त हो नि । आखिर सबैलाई आफ्नो काम पटाएर पैसाको पोको पारी पोख्न पारखी बन्नु छ । जसरी पनि अर्कोभन्दा अगाडि जानै छ । पैसाले मानवको हृदय पत्थरभन्दा पनि कडा पारिदिएको छ । पैसाले आफ्नो शक्ति प्रदर्शन गरेकै छ । धार्मिक, साँस्कृतिक, राजनीतिक क्षेत्रदेखि अन्य सबै क्षेत्रमा यसको वर्धश्व छ । आर्थिक क्षेत्र त केन्द्र नै भएको छ । यसले मानवलाई रिंगाएको छ । नचाएको छ, ध्वस्त पार्ने दाउ गरिरहेको छ ।

सबै मानवसमुदायमा पैसाकै कारण कुलीन, सभ्य, असल, व्यक्तित्ववान् र मानवका सम्पूर्ण गुणले भरिपूर्ण भइँदछ भन्ने मूलमन्त्र पुगेका बेलाको यसका पछि नलाग्ला र ? तर पनि पैसाकै कारण आफू असुरक्षित भई पलपलमा मरिरहनुपर्छ भन्ने कुरा पनि त धुवसत्य भइसकेको छ । पैसाले मानिसलाई जिउँदै मार्न एवं इज्जत र धर्मबाट पैसा नै मानवीय गुण र मर्यादाको खानी भएर आफ्नो राज्यविस्तार गरिरहेको छ ।

(साभारः अन्नपूर्ण पोष्ट)

बुद्ध धर्म विषये नृत्यसः लिसः कासा सम्पन्न

२५५० औं बुद्ध जयन्तीया लसताय नेपाल बौद्ध परिषदाया तत्त्वावधानय् जेठ २९ गतेनिसें आषाढ ३ गते तक यलया अक्षेश्वर महाविहारय् यल जिल्ला व्यापि बुद्ध व बुद्धधर्म सम्बन्धि नृत्यसःलिसः धेंधें बल्लाः कासा सम्पन्न जूगु समाचार दु । उगु कासाय् मुक्यानाः भिंच्यागू संघ संस्थां ब्वति काःगु समाचार उल्लेख जुयाच्वंगु दु ।

ल्वापुया कारण विषय देशना

यल जेष्ठ सन्हू, विश्व मैत्री विहारे शील प्रार्थना व बुद्ध पूजा लिपा जूगु बौद्ध सभाय् गुरुमां सुजातानं सप्ततिशत् सम्बन्धि पाक्षिका या व्याख्या याना विज्यासे ल्वापुया कारण द्वेष, वैरभाव, खः धइगु देशना याना बिज्यात । राष्ट्रिय ज्ञानमाला संघया नायो शान्त रत्न शाक्यजुं न्ववाना दीगु भोले वंगु सन्हूया देशना लुमंका खँ कनादीपिं दिल शोभा व हेराकाजि पित्त गुरुमां नं सिरपा लल्हाना विज्यागु दु । नाति शाक्य लसकुस याना दीगु खःसा प्रेमवहादुरं शुभाय देछाना दील ।

युवा बौद्ध मण्डल समाचार

१. विश्व भानुत्व बौद्ध युवा संघ (WFBY) या अप्रिल १७-२३ तक जूगु ताइवानया फो-क्वान-सान मन्दिरे जूगु १४ क्वःगु सम्मेलनय् युवक बौद्ध मण्डल पाखीं नायो सानुराजा शाक्य व दुज सुरज शाक्य ब्वति काल । अनजूगु न्हूगु कार्यसमिति सानुराजा शाक्य सहायक कोषाध्यक्ष पदय् व दुजः सुरज शाक्य युवा विकास क्वःया सहायक उपाध्यक्ष पदय् नियुक्त जुल ।
२. युवक बौद्ध मण्डलया किन्हुबहिनी न्हूगु ध्यान हल लम्बाई १२'X६०' फुटया ध्यान हल दयेके सिधल । उगु हलय् ४२" इन्चया बुद्धमूर्ति महासचिव राजेश शाक्य देयेका देछागु जुल ।
३. आ वैगु गुरुपुन्हि (आषाढ पुन्ही) या लसताय युवक बौद्ध मण्डल या ग्वसालय् १४ क्वःगु यल व्यापि बौद्ध वक्तृत्वकला प्रतियोगिता थ्व हे असार या ३१ गते याइगु उगु ज्याइवः या संयोजक सचिव नन्द (सानुभाइ) शाक्य कनादिल । १२ गु थिथि संघसंस्था प्रतिनिधी पिनिसं ब्वति काइगु जूगु दु ।
४. थ्व हे २०६३ श्रावण १७ गते युवक बौद्ध मण्डल या ३६ क्वः बुदिं या लसताय यल नगर या नक्सा नापं हस्तकला या कलाकार पिनिगु थाय्वाय् व उत्कृष्ट

वास्तुकला या कृपा तथा पुस्तिका पिथनिगु दु । नापं यलया उत्कृष्ट कलाकार पित्त हनिगु नं दु ।

५. युवक बौद्ध मण्डलया धम्मानुशासक पुज्य भदन्त बुद्ध घोष महास्थविरजुयात नेपाःया भिक्षु पिनिगु संघया नायो "संघनायक" पदय् नियुक्त जुया बिज्यागुलिं युवक बौद्ध मण्डल दुनुगलं निसें लयताया बघाई नापं भिन्तुना देछाना च्वना धका लसता प्वंका बिज्यागु जुल ।
६. जनआन्दोलन-२ नांगु वंगु चैत्र बैशाखं जूगु आन्दोलनं देशे "धर्म निरपेक्ष" या घोषणा जेठ ४ गते यात लसकुस यासे आ संविधान सभां दयकीगु न्हूगु संविधानय् उल्लेख याना दे या सकल धर्मयात समान दृष्टिं स्वेत इनाप यागु दु ।

श्रद्धाञ्जली सभा क्वचाल

२०६३ जेठ २१ गते आइतबार, गणमहाविहार ।

अखिल नेपाल भिक्षु महासंघया संघनायक भिक्षु दिवंगत सुबोधानन्द महास्थविरया पुण्य स्मृतिस धर्मविजय पदनम गणमहाविहारया ग्वसालय् गण महाविहारया प्राङ्गणय् छगू ज्याइवः नृत्याकाः श्रद्धाञ्जली सभा क्वचाय्कगु दु ।

उगु ज्याइवले भिक्षु सुबोधानन्द महास्थविरं च्वयाबिज्याःगु ज्ञानमाला भजन प्रस्तुत शील प्रार्थना व बुद्धपूजा ज्याइवः नं सम्पन्न जूगु खः ।

नेपाल भिक्षु महासंघया अध्यक्ष भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरया सभापतित्वय् क्वचाःगु उगु ज्याइवले वसपोल भन्तेनं विश्वय् बुद्ध धर्म व थेरवाद शासन पद्धति नापं ज्ञानमाला म्वानाचवत्तले भिक्षु सुबोधानन्द म्वानाचवनीगु खँ नृत्यथना बिज्यासे राणाकालिन कठोर शासने नं वसपोल दिवंगत महास्थविरं बुद्ध धर्म प्रचारया लागि पिक्याबिज्याःगु शाहस व धैर्ययात प्रशंसा यानाबिज्यात । अथेहे वसपोलं उवले धर्म प्रचार यानाजुपिं धकाः वसपोलपित्त नेपाःदेशं पितिना छ्वःगु घटनायात नं लुमंकाबिज्यात ।

भिक्षु आनन्द, भिक्षु सोभित, बौद्ध विद्वान धर्मरत्न शाक्य, माननीय लक्ष्मीदास मानन्धर, राजभाई शाक्य, येँ जिल्लायां प्रमुख जिल्ला अधिकारी थानेश्वर देवकोटा लगायत विद्या शाक्य आदिपिसं दिवंगत संघनायक भन्तेप्रति मैत्रीपूर्ण श्रद्धाञ्जली प्वंका बिज्याःगु उगु ज्याइवः रमना श्रेष्ठ संचालन यानादीगु खः ।

परियत्ति शिक्षाको नतिजा प्रकाशित

अखिल नेपाल भिक्षु महासंघबाट संचालित नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा बुद्ध सम्बत् २५४९ को परीक्षा परिणाम प्रकाशन भएको छ । उक्त परिक्षामा काठमाडौं उपत्यका लगायत काठमाडौं उपत्यका बाहिरबाट गरी ४४ वटा केन्द्रहरूका जम्मा ११७३ जना नियमित परिक्षार्थीहरू र ७५८ जना प्राइभेट परिक्षार्थीहरू समेत गरी जम्मा १९३१ जना परिक्षार्थीहरू उत्तीर्ण हुनु भएका छन् ।

परियत्ति सद्वृत्त कोविद उपाधि मा हीपंकर परियत्ति शिक्षालयका विद्यार्थी संगीता धाखा बोर्ड प्रथम हुनु भएको छ । परीक्षामा उत्तीर्ण हुनुभएका एव बोर्ड प्राप्त गर्न सफल विद्यार्थीहरूलाई असार १७ गते विश्वशान्ति विहारमा आयोजित दिक्षान्त समारोहमा प्रमाणपत्र एवं पुरस्कार प्रदान गरिएको समाचार छ । स्मरणिय रहेको छ, भिक्षु महासंघबाट ४५ वर्ष अगाडि देखि परियत्ति शिक्षा संचालन गरिदै आइरहेको छ ।

धर्मकीर्ति विहारकेन्द्रबाट बु.सं. २५४९ (वि.सं. २०६२) को ने.बौ.प.शि.परीक्षा परिणाम

पं.नं.	विद्यार्थीको नाम	कक्षा श्रेणी	१७९६	लक्ष्मण दोह्र	४	प्रथम	५९९६	हीरालक्ष्मी शाक्य	३	द्वितीय	
३५९२	आनन्द शाक्य	६	बोर्ड प्रथम	५६८९	गिनिसा डंगोल	३	प्रथम	५९९१	रत्नमाया महर्जन	३	द्वितीय
३५९५	जष्णिष तारा तुलाधर	७	बोर्ड तृतीय	५६८५	गीता डंगोल	३	प्रथम	७५२२	प्रेमलक्ष्मी तुलाधर	३	द्वितीय
८०७३	प्रेमलता तुलाधर	६	बोर्ड तृतीय	९१८४	वीना कंसारका	३	प्रथम	५६६८	सितु मानन्धर	३	द्वितीय
४२४१	मीना तुलाधर	६	प्रथम	७६८९	एमन शाक्य	२	प्रथम	७५५४	सुशीला शाक्य	३	द्वितीय
५८९४	पद्मा नर्कर्मि	५	प्रथम	७४९४	निर्मला नर्कर्मि	२	प्रथम	७५१८	बिजेन्द्र प्रधान	३	द्वितीय
५८०७	विजय लक्ष्मी शाक्य	५	प्रथम	७५३८	अनिल महर्जन	२	प्रथम	७५४३	जेमिस नर्कर्मि	२	द्वितीय
११६९	सजनी जोशी	५	प्रथम	७५३६	हीरा कुमारी महर्जन	२	प्रथम	५७००	अभिर महर्जन	२	द्वितीय
४२३२	मञ्जु महर्जन	५	प्रथम	७९७०	भिक्षु गौतम	२	प्रथम	७५३३	प्रमिला नर्कर्मि	२	द्वितीय
४२४०	प्रीतिवती गुरुमां	५	प्रथम	९१८१	यशु महर्जन	१	प्रथम	७५२०	तिर्थमाया चक्रधर	२	द्वितीय
४२३१	मन्जरी महर्जन	५	प्रथम	९०९९	राधिका पाण्डे	१	प्रथम	७५३४	विष्णु कुमारी महर्जन	२	द्वितीय
५८०८	लक्ष्मी हिरा स्थापित	५	प्रथम	९१००	जानकी बस्न्यात	१	प्रथम	७५१९	गंगादेवी डंगोल	२	द्वितीय
१८९७	नविना महर्जन	५	प्रथम	९०९५	शान्तिशिल डंगोल	१	प्रथम	७५१६	इन्द्रमान महर्जन	२	द्वितीय
३९७२	सुनिता डंगोल	५	प्रथम	९७३९	निरुना महर्जन	१	प्रथम	७५१३	सुनिता श्रेष्ठ	२	द्वितीय
४२३६	मनोज महर्जन	५	प्रथम	९७३८	एजन शाक्य	१	प्रथम	७५३२	राकेश महर्जन	२	द्वितीय
४२३३	मनिषा महर्जन	५	प्रथम	९०९७	प्रतिमा भट्टराई	१	प्रथम	९१८५	सुन्या तिर्मिसिना	१	द्वितीय
९०९२	ध्यानवती गुरुमां	४	प्रथम	९१०१	भावनावती गुरुमां	१	प्रथम	९७३७	सुवर्ण तामाङ	१	द्वितीय
५७५८	सुपभावती गुरुमां	४	प्रथम	५८०४	सुभद्रा स्थापित	४	द्वितीय	९१०२	पभावती गुरुमां	१	द्वितीय
९७९५	राम दोह्र	४	प्रथम	५४३०	चन्द्रलक्ष्मी महर्जन	४	द्वितीय	९५४६	दुर्गालक्ष्मी शाही	१	द्वितीय
४२२९	आर्शिष तुलाधर	४	प्रथम	४७४८	किरण डंगोल	४	द्वितीय	७५२१	दानदेवी प्रजापति	१	द्वितीय
९०८९	सविता तुलाधर	४	प्रथम	९७९४	मायादेवी महर्जन	४	द्वितीय	८८५२	दानवती गुरुमां	८	तृतीय
७५४८	समिता महर्जन	४	प्रथम	९०९०	रवि डंगोल	४	द्वितीय	४७५३	तारादेवी मानन्धर	४	तृतीय
९०९१	चन्द्रलक्ष्मी वज्राचार्य	४	प्रथम	४२२८	सनि कुमार तुलाधर	४	द्वितीय	५६८४	श्रीजन डंगोल	३	तृतीय
७५४७	माया महर्जन	४	प्रथम	७५१२	सरस्वती महर्जन	४	द्वितीय	५६८८	जानी डंगोल	३	तृतीय

अखिल नेपाल भिक्षु महासंघबाट नयाँ संघनायक एवं संघ उपनायक पदको चयन

अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका तत्कालिन संघनायक भिक्षु सुबोधानन्द महास्थविर देहावसान हुनु भएको कारणले उक्त रिक्त पदमा महासंघबाट नेपालका नयाँ संघनायक एवं उपनायक क्रमशः भिक्षु बुद्धघोष महास्थविर (८६ वर्षिय) र भिक्षु अश्वघोष (८० वर्षिय) लाई चयन गरिएको छ ।

भिक्षु महासंघका अध्यक्ष आचार्य कुमार काश्यप महास्थविरको अध्यक्षतामा पाटन स्थित श्री सुमंगल विहारमा

बसेको भिक्षुमहासंघ को बैठकबाट उक्त निर्णय पारित गरिएको कुरा बुझिएको छ ।

संघनायक भिक्षु बुद्धघोष महास्थविर श्री सुमंगल महास्थविर पाटनमा रहदै आउनु भएको छ भने संघ उपनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविर श्रीघः विहार काठमाडौं र ध्यानकुटी बनेपामा रहने गर्नुभएको छ ।